

Suaugusiųjų neformalaus ir savaiminio mokymosi pripažinimas

*Informacinis
leidinys*

**Suaugusiųjų
neformalaus
ir savaiminio
mokymosi
pripažinimas**

**Suaugusiųjų
neformalaus
ir savaiminio
mokymosi
pripažinimas**

***Informacinis
leidinys***

2010

Sudarytoja Vilija Lukošūniė

Leidiny s išeistas vykđant Europos Komisijos Mokymosi visą gyvenimą programos projektą *Neformalaus ir savaiminio mokymosi pasiekimų nustatymas, įvertinimas ir pripažinimas* (IBAK)

Projekto numeris 142367-2008-LLP-AT-Grundtvig-GMP

Projekto partneriai:

HeurekaNet e.V. (Vokietija) – projekto koordinatorius

Burgenlaendische Volkshochschulen (Austrija)

Bildungswerk der KAB (Vokietija)

ROC van Twente (Nyderlandai)

GIP FCIP Alsace (Prancūzija)

Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija (Lietuva)

Akademia vzdelavania (Slovakija)

SVEB – Schweizerischer Verband für Weiterbildung (Šveicarija)

Daugiau informacijos apie projektą svetainėje

www.competences.info.

Leidiny s atspindi tik autorių požiūrį, todėl Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokią jame pateikiamos informacijos naudojimą.

© Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija

Turiny s

Įvadas 7

Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo situacijos Lietuvoje apžvalga 9

Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimas profesinio mokymo sistemoje 18

Įstatymai ir teisės aktai 20

Sąvokos 22

Vertinimo ir pripažinimo metodai 27

Vertinimo ir pripažinimo procedūros 38

Projektai kompetencijoms vertinti ir pripažinti 47

Literatūros šaltiniai 52

Įvadas

Pateikiamas sąvadas yra Europos Sąjungos Grundtvig projekto „Neformalaus ir savaiminio mokymosi pasiekimų nustatymas, įvertinimas ir pripažinimas (IBAK)“ (142367-2008-LLP-AT-Grundtvig-GMP) rezultatas.

Projektas siekia sustiprinti suaugusiųjų švietimo institucijų ir jose dirbančių vadybos bei mokymo profesionalų pajėgumus savaiminio neformalaus mokymosi pripažinimo srityje. Tam tikslui numatyta sudaryti ir išleisti tarptautinį procedūrų ir metodų sąvadą savaiminio neformalaus mokymosi metu įgytoms kompetencijoms nustatyti, įvertinti ir pripažinti. Šiame leidinyje bus sukaupta projekto partnerių šalyse surinkta medžiaga bei pasiūlymai, kuriuos pateiks tarptautinių projekto renginių dalyviai, nesantys projekto partneriai.

Kiekvienas partneris įsipareigojo išleisti nacionalinį sąvadą, apibūdinantį situaciją savo šalyje.

Nacionaliniame sąvade siekiame apibendrinti informaciją apie savaiminio ir neformalaus mokymosi identifikavimą, į(si)vertinimą ir pripažinimą Lietuvoje. Dėkojame švietimo įstaigoms ir organizacijoms, projektų vykdytojams ir srities ekspertams, atsiliepusiems į mūsų prašymą pasidalinti informacija.

Informaciją sugrupavome į šešis skyrius.

Pirmajame skyriuje aprašoma savaiminio ir neformalaus mokymosi identifikavimo, į(si)vertinimo ir pripažinimo situacija Lietuvoje. Iš pateiktamų straipsnių matyti, kad daugiausia šioje srityje yra nuveikta universitetuose ir profesinio mokymo srityje, tačiau sistema nėra sukurta.

Antrajame skyriuje pristatomi teisės aktai, reglamentuojantys savaiminio ir neformalaus mokymosi identifikavimą, į(si)vertinimą ir pripažinimą. Lietuvos Respublikos teisės aktai kol kas tik apibrėžia galimybę nustatyti, įvertinti bei įteisinti neformaliai ir savaimine įgytas kompetencijas, tačiau kaip tai turėtų būti daroma, kol kas nėra reglamentuota.

Trečiajame skyriuje aptariamoms sąvokoms, vartojamos savaiminio ir neformalaus mokymosi identifikavimo, į(si)vertinimo ir pripažinimo kon-

tekste. Čia ne tik pateikiamos sąvokos, bet ir trumpai pristatomi lietuvių autorių požiūriai į dalykus ir procesus, slypinčius už šių sąvokų.

Ketvirtajame skyriuje aprašomi metodai, kuriuos naudoja Lietuvos švietimo įstaigos savaiminio ir neformalaus mokymosi identifikavimui, į(si)vertinimui ir pripažinimui. Informacija apie metodus surinkta analizuojant prieinamą šios srities literatūrą ir apibendrinus projekto metu įvykdytos švietimo įstaigų apklausos rezultatus. Kadangi kol kas Lietuvoje procesas nėra reglamentuotas, skirtingos, net tos pačios sistemos įstaigos, naudoja skirtingus metodus. Metodų įvairovė labai plati: nuo testų ir pokalbių iki atvejo analizės ir minčių žemėlapių braižymo.

Penktajame skyriuje pateikiama informacija apie savaiminio ir neformalaus mokymosi identifikavimo, į(si)vertinimo ir pripažinimo procedūras įvairiose švietimo įstaigose. Publikuotos informacijos apie procedūras yra labai nedaug, todėl vykdant projektą informacijos teko ieškoti įvairiausiais keliais: internete, dalyvaujant konferencijose, naudojantis neformaliai sklindančia informacija. Sąvade galėjome pristatyti tik tas „atrstas“ procedūras, apie kurias informacija, užpildydami klausimyną, geranoriškai pasidalijo procedūras sukūrusios ir jas taikančios švietimo įstaigos.

Šeštajame skyriuje pristatomi projektai, susiję su savaiminio ir neformalaus mokymosi identifikavimu, į(si)vertinimu ir pripažinimu, sąvado sudarymo metu vykdyti ar vykdomi Lietuvoje.

Sąvado pabaigoje pateikiamas išsamus informacijos šaltinių nagrinėjamu klausimu sąrašas.

Tikimės, kad šiame leidinyje į vieną vietą surinkta informacija apie neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo ir pripažinimo situaciją ir galimybes bus naudinga švietimo politikos formuotojams, švietimo įstaigų vadovams ir kitiems šia sritimi besidomintiems žmonėms.

ARŪNAS BĖKŠTA

Projekto vadovas Lietuvoje

Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo situacijos Lietuvoje apžvalga

VILIJA LUKOŠŪNIENĖ

*Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija,
projekto ekspertė*

Apie neformalaus ir savaiminio mokymosi būdu įgytų pasiekimų pripažinimo būtinybę Lietuvoje kalbama jau daugiau nei dešimtmetį.

1998 metais priimtame Neformalaus suaugusiųjų švietimo įstatymo 11 straipsnyje, apibrėžiančiame neformaliojo suaugusiųjų švietimo dalyvių teises, nustatoma, kad suaugusiųjų mokymosi dalyviai, formaliojo švietimo, mokslo ir studijų institucijose išlaikę atitinkamus egzaminus, gali gauti neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemoje įgytų žinių įvertinimą bei valstybės pripažįstamą išsilavinimo ar tam tikros jo pakopos, atskiros reglamentuotos programos dalies (modulio) baigimo dokumentą.

Neformalaus ir savaiminio mokymosi pripažinimo klausimas buvo nagrinėjamas 2001 metais svarstant Mokymosi visą gyvenimą memorandumą. Pastarajame Europos Sąjungos dokumente akcentuojama aukštos kokybės sistemų, skirtų ankstesniam ir su patirtimi susijusiam mokymuisi akredituoti, plėtros ir įvairiapusio taikymo svarba. Tokios sistemos vertintų ir pripažintų „esamas individų žinias, įgūdžius ir patirtį, įgytą per ilgus metus įvairiomis aplinkybėmis, įskaitant neformalias sąlygas“ (23 p.).

Mokymosi visą gyvenimą memorandumo aptarimo Lietuvoje ataskaitoje konstatuojama, kad šalyje pradedama kurti poįstatyminių aktų, paruo-

šiančių dirvų naujiems vertinimo metodams atsirasti, bazė. Memorandumo aptarimo dalyviai siūlė sukurti akredituotas struktūras, užsiimančias žinių ir gebėjimų vertinimu, perduoti neformaliai įgytų žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimą profesinėms asociacijoms (pvz., inžinierių sąjungoms, verslininkų asociacijoms, maisto perdirbėjų asociacijoms).

Memorandumo diskusijų rezultatas – Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija (2003), kuri akcentuoja įvairių mokymosi paslaugų tiekėjų atsakomybę už pagalbą besimokančiam žmogui, siekiant padėti jam įveikti mokymosi kelią. Strategijoje pabrėžiama, kad už mokymosi sėkmę atsako ir pats žmogus, ir mokymo institucija, privalanti mažinti mokymosi barjerus ir organizuoti ankstesnio mokymosi pasiekimų įvertinimą bei pripažinimą.

Šiuo metu Lietuvoje yra įstatyminė bazė, reglamentuojanti ankstesniojo mokymosi, neformaliai ir savaiminiu būdu įgytų kompetencijų pripažinimą.

2001 m. spalio 1 d. priimtas LR švietimo ir mokslo ministro Įsakymas Nr. 1353 „Dėl neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemoje ir savarankiškai įgytų žinių įvertinimo ir valstybės pripažintam aukštesniojo išsilavinimo ir profesinio mokymo arba tam tikros jų pakopos ar modulio baigimo dokumentų bei kvalifikacijos įgijimo laikinosios tvarkos patvirtinimo“ (Žin., 2001, Nr. 88-3111).

2002 m. kovo 22 d. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro Įsakymu Nr. 38 patvirtinta Darbo rinkos neformaliojo profesinio mokymo organizavimo ir vykdymo tvarka (Žin., 2002 Nr. 33-1259).

Dokumentas įteisina neformaliojo mokymo programas, registruotas Darbo rinkos neformaliojo profesinio mokymo programų sąvade, reglamentuoja darbo rinkos neformaliojo profesinio mokymo organizavimą, vykdymą, baigimo dokumentų išdavimą ir jų pripažinimą. Dokumente numatyta, kad asmuo kvalifikacijos egzaminus gali laikyti eksternu bet kurioje profesinėje mokykloje, kuri turi licenciją tam tikrai mokymo programai ir ją vykdo. Ši kvalifikacijos pripažinimo tvarka, programų įregistravimas ir pažymėjimo formos yra suderinti su Prekybos, pramonės ir amatų

rūmų asociacijos Švietimo ir profesinio mokymo komitetu, todėl darbdaviai pripažįsta tokiu būdu įgytą kvalifikaciją ir išduotus pažymėjimus.

Profesinio mokymo darbo rinkos įstaigų, įmonių atrankos tvarka egzaminuoti eksterno būdu įteisinta LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 70 (Žin., 2002, Nr. 58-2357).

Neformaliojo mokymosi rezultatų pripažinimą akcentuoja LR Švietimo įstatymas (nauja įstatymo redakcija nuo 2003 m. birželio 28 d. Nr. IX-1630). Įstatymo 17 ir 18 punktuose pažymėta, kad „neformaliojo švietimo būdu asmens įgyta kompetencija gali būti pripažįstama kaip formaliojo švietimo programos ar kvalifikacijos dalis Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta arba aukštosios mokyklos nustatyta tvarka <...>“. Įstatyme taip pat pažymima, kad Vyriausybės arba ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka, kaip formaliojo švietimo programos ar kvalifikacijos dalis, gali būti pripažįstama asmens kompetencija, įgyta savišvietos būdu.

Neformaliojo mokymosi formalizavimo reikšmė pabrėžiama LR švietimo plėtotės strateginėse nuostatose 2003–2012 metams. Teigiama, kad asmuo, kurio neformaliai ir savaiminiu būdu įgyti mokymosi pasiekimai įvertinami ir pripažįstami, gali efektyviau įsijungti į formalųjį mokymąsi ir greičiau rasti savo vietą darbo rinkoje.

Tačiau suaugusiųjų ir profesinio mokymo srities specialistai (Laužackas, Teresevičienė, Stasiūnaitienė, 2005, Kaminskienė ir kt., 2009) pažymi, kad Lietuvoje veikianči teisinė bazė, nors ir neprieštaruja neformaliai ir savaiminiu būdu įgytų kompetencijų vertinimui ir pripažinimui, iš esmės tėra tik sistemos fragmentas. Autorių teigimu, neformaliai ir savaiminiu būdu įgytų kompetencijų vertinimas iš esmės nesprendžiamas, einama lengviausiu keliu: įvedami egzaminai eksternu, profesinio rengimo įstaigoms suteikiama galimybė tuos egzaminus priimti.

2003 m. grupė mokslininkių (Teresevičienė M., Burkšaitienė N., Gedvilienė G., Kaminskienė E., Kaminskienė L., Zuzevičiūtė V., Žemaitaitytė I.) atliko žvalgomąjį tyrimą, kurio metu apklausė Lietuvos profesinio rengimo įstaigas, siekdamas nustatyti neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo poreikį ir galimybes, teikiamas profesinio rengimo įstaigose.

Tyrimo išvadose (Teresevičienė ir kt., 2003) pažymima, kad profesinio rengimo įstaigos, turinčios teisę pasinaudoti 2001–2002 m. priimtų įstatymų tvarka, su šios tvarkos galimybėmis nėra tinkamai susipažinusios. Neformaliu ir savaiminiu būdu įgyta patirtis pripažįstama tais atvejais, kai suteikiama kvalifikacija, reikalinga specifinėms nesudėtingoms, bet dažnai iš anksto numatomoms, operacijoms atlikti. Tyrėjai nustatė, kad daugiausia pareiškėjų dėl savaiminiu būdu įgytų žinių įvertinimo kreipėsi į žemės ūkio mokyklą, kurios pareiškėjams išdavė ūkininkų pažymėjimus, o žinių ir kompetencijų įvertinimas vyko įgyvendinant SAPARD programą.

Tyrimo metu taip pat paaiškėjo, kad Lietuvos profesinio rengimo įstaigos stokoja baigiamųjų kvalifikacijos egzaminų laikymo organizavimo ir kvalifikaciją patvirtinančių diplomų išdavimo patirties. Pagrindiniai sunkumai, su kuriais, tyrime dalyvaujančių profesinio rengimo įstaigų nuomone, turėtų susidurti profesinio rengimo diplomus išduodančios įstaigos, yra šie: nėra nustatytų individualios asmens patirties vertinimo kriterijų, kyla sunkumų sudarant individualų mokymosi grafiką, nėra aišku, kaip įforminti dokumentais egzaminų eksternu eigą. Tyrėjai konstatavo, kad šie sunkumai yra daugiau spėjamojo pobūdžio, nes tuo metu nė viena tyrime dalyvavusi profesinio rengimo įstaiga praktiškai eksterno metodikos netaikė. Daugelis tyrime dalyvavusių mokyklų tuo metu neturėjo neformaliu būdu įgytų kompetencijų vertinimo sistemos, tačiau tikėjosi, kad tokia sistema bus įdiegta.

Įvertinę tuometinę situaciją Lietuvoje ir remdamiesi Norvegijos patirtimi, tyrimo autoriai pasiūlė neformalaus ir savaiminio mokymosi pripažinimo modelį, skirtą nacionalinei suaugusiųjų neformaliojo bei savaiminio mokymosi įvertinimo sistemai sukurti, įteisinant mokymąsi darbo vietose ir švietimo sistemoje.

Modelio rengėjai rėmėsi nuostatomis, kad žmonių teisę į neformaliojo mokymosi įvertinimą ir pripažinimą turi numatyti įstatymai, o įvertinimas ir pripažinimas turi būti prieinami ir atviri kiekvienam vartotojui. Įvertinimu ir pripažinimu darbo vietoje, autorių nuomone, turėtų rūpintis įmonės. Trečiajame sektoriuje, viduriniojo išsilavinimo ir profesinio rengimo grandyje – apskrityse veikiantys akredituoti centrai, sukurti švietimo or-

ganizacijų ar įmonių bazėje, kuriuose dirbtų valstybės, darbdavių ir NVO atstovai. Aukštojo mokslo sistemoje neformaliojo mokymosi rezultatus pripažintų kiekviena institucija.

Tikslinė modelio grupė – visi suaugusieji, norintys įvertinti savo neformalų mokymąsi bei oficialiai jį patvirtinti darbo vietoje, švietimo ar organizacinės veiklos srityse.

Įgyvendinant modelį, autorių manymu, pirmiausia buvo būtina nustatyti apskrityse veikiančių centrų akreditavimo taisykles, kriterijus, procedūras, veiklos nuostatus ir juose dirbančių asmenų parengimo, akreditavimo ir pažymėjimų išdavimo tvarką.

Siekiant tinkamai atlikti veiklą, pripažįstant neformalų mokymąsi, buvo numatyti šie žingsniai:

- visuomenės informavimas apie įvertinimo ir pripažinimo galimybę. Autorių nuomone, informacinės paslaugos turi būti teikiamos valstybiniu lygmeniu: parengtas tinklapis, bendruomenė informuojama per žiniasklaidą. Informavimo kompetencija turi būti įtraukta į pedagogų (ir profesinio ugdymo), andragogų, socialinio darbo, žmogiškųjų išteklių valdymo specialistų rengimo ar bent kvalifikacijos tobulinimo programas;
- asmenų, pareiškusių norą įsivertinti neformaliai įgytus pasiekimus, konsultavimas, mokymas parengti CV;
- neformaliai ir savaiminiu būdu įgytų įgūdžių nustatymas ir įvertinimas;
- pripažintų kompetencijų įteisinimas dokumentais.

Kaip teigė modelio autoriai, konsultavimo, įgūdžių nustatymo ir kompetencijų pripažinimo veikloms plėtoti būtinos specialios kompetencijos ir pasirengimas.

Nuo minėto tyrimo ir pasiūlyto modelio praėjus geram penkmečiui, neformalaus ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimo situacija Lietuvoje nedaug pasikeitė.

Kaminskienė ir kt. (2009) konstatuoja, kad neformaliojo ir savaiminio mokymosi būdu įgytų kompetencijų pripažinimą reglamentuojantys įstatymai ir kiti teisės aktai nepakankamai detalai apibrėžia reikalavimus institucijoms, vykdančioms vertinimą, vertintojų ir konsultantų kvalifikacijai, nenumato aiškios pasiekimų vertinimo ir pripažinimo procedūros ir metodikos. Teisiniuose dokumentuose, reglamentuojančiuose mokymosi pasiekimų vertinimą, nepakankamai apibrėžiamos darbdavių ir darbuotojų teisės ir atsakomybės. Informavimo ir rinkodaros sistema neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo ir kompetencijų pripažinimo srityje veikia tik pačių institucijų, kurios vykdo vertinimą, iniciatyva: institucijos pačios informuoja kandidatus ir visuomenę. Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo ir kompetencijų pripažinimo vertintojai dažniausiai būna profesinio rengimo institucijų dėstytojai arba kiti, pačių vertinimą vykdančių institucijų parengti asmenys. Specialiai vertintojai nėra rengiami.

Lietuvoje neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimo sistema dar tik kuriama, todėl ši sritis daugiausia plėtojama įgyvendinant tarptautinius ir ES struktūrinius projektus.

2005–2007 metais vykdė tarptautinio REACTION projekto, kuriame dalyvavo Vytauto Didžiojo universitetas ir Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, metu buvo paruoštas neformaliai ir savaiminiu būdu įgytų mokymosi pasiekimų vertinimo modelis. Modelis numato institucijos, atliekančios pripažinimą, ir individo, besikreipiančio dėl pripažinimo, įsipareigojimus visose pripažinimo proceso dalyse, kurios yra septynios: prieinamumas ir atvira informacija, prašymo teikimas, mokymosi mentoravimas, dokumentų teikimas, vertinimas, sprendimas, pripažinimas arba tolesnės veiklos rekomendacijos.

Projekto metu taip pat buvo parengti bendrieji reikalavimai konsultantų ir vertintojų darbui, apibrėžtos vertintojo kompetencijos, numatyti galimi vertinimo metodai, aprašyta vertinimo eiga.

2004–2007 metais, vykdant ESF projektą, buvo sukurta Lietuvos nacionalinė kvalifikacijos sistemos koncepcija. Apie neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimą ir pripažinimą imta kalbėti kaip apie Lie-

tuvos kvalifikacijų sistemos posistemę. Kvalifikacijos sistemos tvarkymas, įgyvendinant valstybės politiką kvalifikacijų suteikimo ir pripažinimo srityse, buvo viena iš funkcijų, priskiriamų Kvalifikacijos tarnybai, įsteigtai prie LR Vyriausybės. 2009 metais, panaikinus Kvalifikacijų tarnybą, jos funkcijos priskirtos Švietimo ir mokslo ministerijai, o Kvalifikacijų ir profesinio rengimo plėtros centras įgaliotas tvarkyti kvalifikacijų sistemą.

Tiek minėti, tiek ir kiti šiame sąvade pristatomi projektai demonstruoja, kad atskiros švietimo institucijos vykdo veiklą, vedančią link neformaliai ir savaiminiu būdu įgytų kompetencijų pripažinimo.

Didžiausi pasiekimai šioje srityje priklauso Lietuvos universitetams. Vytauto Didžiojo universitetas ir Mykolo Romerio universitetas pasitvirtino vidinę neformalaus ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimo tvarką ir sėkmingai ją taiko. Kai kurie universitetai ar jų padaliniai (pvz., Vilniaus pedagoginio universiteto Socialinės komunikacijos institutas) ir kai kurios kolegijos (pvz., Kauno kolegija, Šiaulių kolegija) taip pat turi patvirtintą neformalaus ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimo tvarką, tačiau duomenų apie jos taikymą nepavyko gauti. Aktyviai veikdami, universitetai pasiekė, kad 2010 m. gegužės 5 d. LR švietimo ministro įsakymu Nr.V-654 būtų sukurta darbo grupė dėl neformaliu būdu įgytų žinių ir gebėjimų formalizavimo aukštojoje mokykloje gairių projekto parengimo.

Vykdant tarptautinius ir nacionalinius, Europos struktūrinių fondų lėšomis finansuojamus projektus, sukurta nemažai procedūrų, skirtų neformaliai ir savaiminiu būdu įgytiems pasiekimams vertinti ne akademinėse studijose, o tam tikrose praktinėse srityse (pvz., andragogų praktikų, šeimos, verslumo kompetencijoms vertinti). Deja, nesant neformalaus ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimo sistemos, projektuose sukurtos procedūros turi ribotą taikymo galimybę. Procedūros, turinčios įsivertinimo elementų, gali būti naudojamos asmeniniam smalsumui patenkinti (ką aš galiu?). Institucijos, sukūrusios procedūras, kurias sudaro įsivertinimo ir įvertinimo etapai, dažniausiai susiduria su finansiniais tokių procedūrų naudojimo sunkumais: valstybė nesuinteresuota, o žmonės, norintys įsivertinti kompetencijas, materialiai nepajėgūs susimokėti.

Taigi, nors ir pasiekusi tam tikrų formalių rezultatų, kurdama teisinę neformalaus ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimo bazę, Lietuva, kaip teigia Loney (2005, čia iš Stasiūnaitienė, 2009), ataskaitoje Europos Komisijai apie neformaliojo ir savaiminio mokymosi vertinimo ir pripažinimo politiką Europos šalyse, vis dar lieka toje Europos šalių grupėje, kurios planuoja įgyvendinti pripažinimo procesus.

Naudota literatūra

Europos Bendrijų Komisijos Mokymosi visą gyvenimą memorandumas (2001). Vilnius, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija

Laužackas R., Teresevičienė M., Stasiūnaitienė E. (2005). Kompetencijų vertinimo ir pripažinimo teisinis pagrindas // Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi. Kaunas, VDU

LR Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas (1998). Valstybės žinios, 1998, Nr. 66-1909

LR švietimo ir mokslo ministro 2001 m. spalio 1 d. įsakymas Nr. 1353 „Dėl neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemoje ir savarankiškai įgytų žinių įvertinimo ir valstybės pripažįstamų aukštesniojo išsilavinimo ir profesinio mokymo arba tam tikros jų pakopos ar modulio baigimo dokumentų bei kvalifikacijos įgijimo laikinosios tvarkos patvirtinimo“. „Valstybės žinios“, 2001, Nr. 88-3111

LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002 m. kovo 22 d. įsakymas Nr. 38 „Dėl darbo rinkos neformaliojo profesinio mokymo organizavimo ir vykdymo tvarkos ir darbo rinkos neformaliojo profesinio mokymo programų sąvado nuostatų patvirtinimo“. „Valstybės žinios“, 2002, Nr. 33-1259

LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002m. gegužės 31 d. įsakymas Nr. 70 „Dėl darbo rinkos profesinio mokymo įstaigų, įmonių atrankos egzaminavimui eksterno būdu tvarkos patvirtinimo“. „Valstybės žinios“, 2002, Nr. 58-2357

LR Švietimo įstatymas (1991). Žin., 1991, Nr. 23-593. Nauja įstatymo redakcija nuo 2003 m. birželio 28 d.: Nr.IX-1630, 2003-06-17, Žin., 2003, Nr.63-2853

Metodologinės praktinės rekomendacijos neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimui (2009). Kaminskienė L., Stasiūnaitienė E., Thomson M., Sparre Kristensen R., Irastorza M., Lukšaitienė A., Junevičienė O., Valiaugienė J., Šidlauskienė D., Giedrienė A., Pališkienė I., Nilsen Mohn T. Kaunas, „INDIGO print“

Mokymosi visą gyvenimą memorandumo aptarimo Lietuvoje ataskaita. Interaktyvus, prieiga per internetą www.lssa.smm.lt [žiūrėta 2010-06-10]

Stasiūnaitienė E. (2009). Neformaliai ir savaiminiu būdu įgytų mokymosi pasiekimų vertinimo kompetencijų svarba profesijos pedagogams // Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos. Kaunas, VDU

Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija (2003). Vilnius, LR ŠMM Teresevičienė M., Burkšaitienė N., Gedvilienė G., Kaminskienė E., Kaminskienė L., Zuzevičiūtė V., Žemaitaitytė I. (2003). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi identifikavimo, vertinimo, pripažinimo tendencijos Europoje ir Lietuvoje. Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos. Nr.6. Kaunas, VDU

Valstybės švietimo strategijos 2003–2012 nuostatos. LR Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700. Valstybės žinios, 2003, Nr. 71-3216

Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimas profesinio mokymo sistemoje

LINA VAITKUTĖ

Kvalifikacijos ir profesinio rengimo plėtros centro profesinio mokymo informacijos skyriaus vadovė

Profesinio mokymo sistemoje sukurti mechanizmai norintiems pripažinti gebėjimus ir žinias, įgytas mokantis pagal neformaliojo mokymosi programas, darbo patirties arba savišvietos būdu. Pirmieji teisės aktai, reglamentuojantys neformaliai įgytų žinių ir gebėjimų pripažinimą, priimti 2001–2002 m. 2007 m. Profesinio mokymo įstatymo naujojoje redakcijoje nustatyti ankstesnio mokymosi pasiekimų užskaitymo ir neformaliojo profesinio mokymo metu įgytų kompetencijų pripažinimo principai. 2007–2008 m. patvirtinta Savarankiško mokymosi tvarkos aprašo nauja redakcija ir Ankstesnio mokymosi pasiekimų užskaitymo tvarkos aprašas.

Pagrindinis būdas įteisinti žinias ir įgūdžius, įgytus neformaliojo švietimo sistemoje arba savarankiškai, yra egzaminas eksterno būdu. Pagrindinio profesinio mokymo baigiamųjų kvalifikacijos egzaminų tvarkos apraše reglamentuojamas ir eksternų (savarankiškai besimokančių, siekiančių įgyti profesinę kvalifikaciją) kvalifikacijos įgijimas bei ugdymo rezultatų įforminimas. Pagal egzistuojančią tvarką, tik asmuo, turintis ne mažesnę kaip 1 metų darbo stažą ir ne jaunesnis nei 18 metų, turi teisę kreiptis dėl žinių ir įgūdžių pripažinimo. Pirmiausia jis kreipiasi į Pramonės, prekybos ir amatų rūmus (PPAR), kur jo prašymas užregistruojamas. Įvertinus

eksterno sugebėjimus, PPAR eksterną siunčia į atitinkamą profesinę mokyklą. Iš pradžių, analizuojant neformalaus švietimo pažymėjimus ar kitus susijusius dokumentus, nustatomas įgytų žinių bei gebėjimų lygis. Tada eksternas ir mokykla susitaria dėl paskirtų įskaitų ir konsultacijų grafiko. Jeigu rezultatai yra teigiami, eksternui leidžiama laikyti baigiamąjį kvalifikacijos egzaminą kartu su mokiniais, studijuojančiais pagal formalias profesinio mokymo programas. Asmenims, sėkmingai išlaikiusiems egzaminą, išduodamas kvalifikacijos pažymėjimas arba profesinio mokymo diplomatas.

Ketinantiems tęsti mokymąsi pagal pasirinktą profesinio mokymo programą, jų ankstesnio mokymosi pasiekimai (įgyti formaliojo ir neformaliojo mokymosi būdu, mokantis savarankiškai, darbo patirties būdu) gali būti užskaityti kaip profesinio mokymo programos dalis. Užskaitymas atliekamas mokymosi pasiekimus įvertinus pagal atitinkamame profesinio rengimo standarte ir profesinio mokymo programoje nustatytus mokymosi pasiekimų vertinimo reikalavimus. Vertinimą atlieka profesinio mokymo įstaigoje dirbantys profesijos mokytojai, o prireikus gali būti konsultuojamasi su susijusios veiklos srities įmonių ar įstaigų darbuotojais.

Įstatymai ir teisės aktai

- LR Švietimo įstatymas (1991). Žin., 1991, Nr. 23-593. Nauja įstatymo redakcija nuo 2003 m. birželio 28 d.: Nr.IX-1630, 2003-06-17, Žin., 2003, Nr.63-2853
- LR Švietimo koncepcija (1992). Vilnius, Leidybos centras
- LR Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas (1998). Valstybės žinios, 1998, Nr. 66-1909
- LR švietimo ir mokslo ministro 2001 m. spalio 1 d. įsakymas Nr. 1353 „Dėl neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemoje ir savarankiškai įgytų žinių įvertinimo ir valstybės pripažįstamų aukštesniojo išsilavinimo ir profesinio mokymo arba tam tikros jų pakopos ar modulio baigimo dokumentų bei kvalifikacijos įgijimo laikinosios tvarkos patvirtinimo“. „Valstybės žinios“, 2001, Nr. 88-3111
- LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002 m. kovo 22 d. įsakymas Nr. 38 „Dėl darbo rinkos neformaliojo profesinio mokymo organizavimo ir vykdymo tvarkos ir darbo rinkos neformaliojo profesinio mokymo programų sąvado nuostatų patvirtinimo“. „Valstybės žinios“, 2002, Nr. 33-1259
- LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002 m. gegužės 31 d. įsakymas Nr. 70 „Dėl darbo rinkos profesinio mokymo įstaigų, įmonių atrankos egzaminavimui eksterno būdu tvarkos patvirtinimo“. „Valstybės žinios“, 2002, Nr. 58-2357
- Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija (2003). Vilnius, LR ŠMM
- Valstybės švietimo strategijos 2003–2012 nuostatos. LR Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700. „Valstybės žinios“, 2003, Nr. 71-3216
- LR profesinio mokymo įstatymo pakeitimo įstatymas (2007). Valstybės žinios, Nr. 43-1627
- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. rugpjūčio 31 d. įsakymas Nr. ISAK-1759 „Dėl Švietimo ir mokslo ministro 2003 m. vasario 25 d. įsakymo Nr. 258 „Dėl savarankiško mokymosi tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“. „Valstybės žinios“, 2007, Nr. 95-3860
- LR švietimo ir mokslo ministro 2008 m. sausio 11 d. įsakymas Nr. ISAK-72 „Dėl ankstesniojo mokymosi pasiekimų užskaitymo tvarkos aprašo“. „Valstybės žinios“, 2008, Nr. 8-297

Sąvokos

Formalusis mokymasis – švietimas, vykstantis pagal teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintas ir įregistruotas ugdymo programas, kurias baigus įgyjamas pradinis, pagrindinis, vidurinis, aukštesnysis arba aukštasis išsilavinimas ir (ar) kvalifikacija (LR švietimo įstatymas, 1991-06-25, Nr.I-1489).

Neformalusis mokymasis:

- švietimas pagal įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas LR švietimo įstatymas, 1991-06-25, Nr.I-1489);
- mokymasis, kuris vyksta specialiai tam neskirtos, bet suplanuotos (kalbant apie mokymosi uždavinius, laiką ir profesionalią pagalbą) veiklos metu. Besimokančiojo požiūriu tai yra sąmoningas procesas (Cedefop, 2008).

Savaiminis mokymasis – mokymasis, kuris vyksta kasdienėje veikloje, darbo vietoje, šeimoje ir laisvalaikio metu. Toks mokymasis nėra specialiai organizuotas ar struktūriškai apibrėžtas: neformuluojami mokymosi uždaviniai, neplanuojamas laikas, nenumatoma speciali pagalba. Besimokančiojo atžvilgiu savaiminis mokymasis dažniausiai yra nesąmoningas procesas (Cedefop, 2008).

Savišvieta – nuolatinis savarankiškas mokymasis, kuris remiasi asmens iš įvairių šaltinių gaunamomis žiniomis ir jo praktine patirtimi (LR švietimo įstatymas, 1991-06-25, Nr.I-1489).

Ankstesniojo mokymosi pasiekimų vertinimas – procesas, kuris padeda įvairaus amžiaus žmonėms, turintiems skirtingą išsilavinimą, įgyti formalų turimų gebėjimų ir žinių pripažinimą; jis apsaugo nuo nereikalingo pasikartojančio mokymosi, kuris silpnintų mokymosi motyvaciją. Ankstesniojo mokymosi pasiekimų vertinimas – tai būdas įvertinti ir pri-

pažinti žinias, gebėjimus ir patirtį, kuriuos asmuo įgijo dar prieš įsitraukdamas į naują mokymosi procesą (Lepanjuuri, 2010).

Mokymosi/studijavimo pasiekimas – subjektyvios, joku įvertinimu neformalizuotos besimokančiojo žinios, įgūdžiai, vertybės ir požiūriai prieš vertinimo procedūrą (Pukelis, 2009).

Mokymosi pasiekimų pripažinimas – kompetentingos institucijos patvirtinimas, kad individualūs formalioje, neformalioje ar savaiminio mokymosi aplinkoje įgyti mokymosi pasiekimai (žinios ir įgūdžiai) buvo įvertinti vadovaujantis iš anksto numatytais kriterijais ir atitinka pripažinimo standarto reikalavimus. Pripažinus atitikimą reikalavimams, paprastai išduodamas pažymėjimas (Bjornavold, 2009).

Mokymosi pasiekimų vertinimas – procesas, kurio metu, taikant įvairius metodus ir procesus, vertinamos žmogaus žinios, įgūdžiai ir vertybinės nuostatos (Fokienė ir kt., 2010).

Mokymosi pasiekimų įvertinimas:

- sprendimas dėl vertės, paremtas susisteminta informacija; juo siekiama pagerinti atliktą veiksmą, asmens mokymosi pasiekimus (Fokienė ir kt., 2010);
- vertinimo proceso rezultatas, kurį galima užfiksuoti mokymosi proceso metu įvairiais būdais: parašyti pažymį, pripažinti kompetenciją ar kvalifikaciją išduodant pažymėjimą ar diplomą (Laužackas, 2005).

Bendrieji neformaliojo ir savaiminio mokymosi nustatymo ir pripažinimo principai (pagal Bjornavold, 2009):

- Pripažinimas turi būti savanoriškas.
- Turėtų būti gerbiamas asmenų privatumas.
- Turėtų būti užtikrintos visiems vienodos prieinamumo ir taikomos tvarkos sąlygos.
- Pripažinimo sistemų kūrime turėtų dalyvauti socialiniai dalininkai.
- Sistemose turėtų būti numatyti asmenų konsultavimo mechanizmai.
- Sistemos turėtų remtis kokybės užtikrinimo procedūromis.

- Pripažinimo procesas, procedūros ir kriterijai turi būti teisingi, skaidrūs ir remtis kokybės užtikrinimo procedūromis.
- Sistemos turėtų gerbti teisėtus socialinių dalininkų interesus ir siekti subalansuoto dalyvavimo.
- Pripažinimo procesas turi būti nešališkas ir užkirsti kelią interesų konfliktams.
- Turi būti garantuotas pripažinimo procedūras įgyvendinančių asmenų kompetentingumas.

Vertinimo būdai

Diagnostinis vertinimas – kasdienio besimokančiojo stebėjimo ir kontrolės dalis. Diagnostinis vertinimas sudaro galimybes derinti besimokančiojo poreikius, siūlant jam individualias programas, atsižvelgiant į ypatingus mokymosi poreikius ar negalias (Laužackas, Teresevičienė, Stasiūnaitienė, 2005).

Ipsatyvinis vertinimas – vertinimas, kuriam būdinga tai, kad jis pamatuoja besimokančiojo veiklą, lyginant ją su ankstesne veikla, naudojantis paties besimokančiojo susikurtais ar prisiimtais kriterijais (Laužackas, Teresevičienė, Stasiūnaitienė, 2005).

Kriterinis vertinimas – mokymosi pasiekimai vertinami remiantis iš anksto sukurta vertinimo skale ar standartu (Fokienė ir kt., 2010).

Norminis vertinimas – asmens pasiekimai vertinami lyginant su kitų konkrečios grupės atstovų pasiekimais, siekiant išskirti aukštesnę ar žemesnę normą grupėje (Fokienė ir kt., 2010).

Formuojamasis vertinimas skirtas pasiekimų lygiui nustatyti profesinės veiklos srityje, nustatoma mokymosi pažanga ir suteikiama detali informacija apie mokymosi ir profesinio tobulėjimo galimybes. Formuojamasis vertinimas susijęs su mokymosi efektyvumu ir nuolatiniu pasiekimų diagnozavimu, o gautas grįžtamasis ryšys leidžia besimokančiajam suvokti, kokius mokymosi elementus reikia tobulinti. Turi būti grindžia-

mas nuolatine pačių besimokančiųjų iniciatyva, jų dalyvavimu vertinimo procese (Fokienė ir kt., 2010).

Sumuojamasis vertinimas naudojamas apibendrinti besimokančiojo pasiekimus. Remdamasis sumuojamojo vertinimo išvadomis, besimokantysis gali spręsti apie savo pažangą. Sumuojamojo vertinimo rezultato pataisyti negalima. Idealiu atveju sumuojamasis vertinimas pasirenkamas kaip galutinis įvairios mokymosi veiklos, kuri jau buvo įvertinta naudojant formuojamąjį vertinimą mokymosi procese, įvertinimas (Fokienė ir kt., 2010).

Vertinimo procedūros etapai

(pagal Fokienė ir kt., 2010)

Informavimas – būdas skatinti atskirus asmenis dalyvauti neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimo procedūroje, nurodant jos teikiamas galimybes. Informavimo etape kandidatas supažindinamas su pagrindiniais vertinimo procedūros elementais: vertinimo principais, kriterijais, rezultatais, atskirų kompetencijų, kvalifikacijos pripažinimu, individualizuota studijų programa.

Konsultavimas – procesas, kurio metu konsultantas padeda kandidatui pasiruošti vertinimui. Konsultavimo etapo metu detalai nusakoma vertinimo procedūra, patariama, kaip elgtis šios procedūros metu. Didžiausias dėmesys skiriamas mokymosi pasiekimų įrodymams ir jų atitikimui studijų programos reikalavimams.

Pa(si)rengimas – etapas, kurio metu kandidatui prašant konsultantas padeda parengti mokymosi pasiekimų aplanką, arba kandidatas vertinimui rengiasi savarankiškai.

Vertinimas ir įvertinimas – kandidato mokymosi pasiekimų įrodymų, pateiktų mokymosi pasiekimų aplanke, analizė ir patikrinimas, ar įrodymai atitinka mokymosi/studijų rezultatus, nurodytus studijų programoje; sprendimas, ar pakanka įrodymų patvirtinti norimas kompetencijas, ar įrodymai tiksliai atspindi kandidato faktines žinias ir įgūdžius.

Patvirtinimo ir diplomo ar pažymėjimo išdavimas (sertifikavimas) – sprendimo dėl kompetencijos pripažinimo priėmimas ir pažymėjimo išdavimas arba kompetencijos nepripažinimo ir individualaus studijų plano rekomendacija.

Vertinimo strategijos

(pagal Simonaitienė, 2008)

Pasyvaus vertinimo strategija. Šios strategijos tikslas – įvertinti kompetenciją pačiam individui aktyviai nedalyvaujant. Taikomi testavimo *metodai, apklausa*. Tačiau šiuo būdu nustatomas daugiau turimos kvalifikacijos, o ne kompetencijos lygis.

Aktyvaus vertinimo strategija. Šios strategijos tikslas yra įvertinti kompetencijas jį aktyviai įtraukiant į vertinimo procesą. Iš pradžių gali būti taikomi kiekybiniai metodai, tačiau vėliau jie derinami su įvairiais kokybiniais metodais – *refleksija, kompetencijų portfeliu*.

Pasyvaus įvertinimo strategija. Ši strategija grindžiama pasyviu individo dalyvavimu kompetencijų vertinimo procese, kuomet vertintojai *stebi kandidato praktinę veiklą*, o vėliau atlieka stebėtos veiklos (*atvejo*) ir/ arba turinio (*content*) analizę.

Aktyvaus įvertinimo strategija. Čia vertinamas asmuo aktyviai dalyvauja kompetencijų vertinimo procese, taikomas *kompetencijų portfolio faktų metodas*, kuomet kandidatas turi įrodyti savo veiklos sėkmingus faktus.

Vertinimo ir pripažinimo metodai

Apžvalgą parengė

VILIJA LUKOŠŪNIENĖ

Europos neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo priemonių apraše (2007) pateikiama kompetencijų nustatymo, dokumentavimo ir vertinimo metodų tipologija:

Testai ir egzaminai – neformaliojo ir savaiminio mokymosi nustatymas ir pripažinimas taikant egzaminus formalioje sistemoje.

Deklaratyvūs metodai – tai metodai, kurių pagrindas – paties individo kompetencijų nusistatymas ir fiksavimas; paprastai įvertinami ir pasirašomi trečiojo asmens.

Aplanko (portfolio) metodai – metodų įvairovė, naudojama dokumentų, skirtingais būdais įrodančių asmeninius gebėjimus, rinkiniui parengti.

Stebėjimas – įrodymų apie asmens turimas kompetencijas rinkimas stebint asmenį, atliekantį kasdienės darbo užduotis.

Simuliacija ir įrodymų gavimas remiantis darbu – įrodymų apie asmens turimas kompetencijas rinkimas simuliacinėse situacijose, atitinkančiose visus realaus gyvenimo kriterijus.

Fokienė ir kt. (2010) vertinimo metodus skirsto į: **kiekybinius** (egzaminas, testas, užduotys) ir **kokybinius** (mokymosi pasiekimų aplankas, interviu, stebėjimas, rašinys (esė), minčių žemėlapis, atvejo studija, simuliacija (imitacija)).

Praktinis metodų taikymas

Projekto „Neformaliai ir savaiminiu būdu įgytų kompetencijų nustatymas, įvertinimas ir pripažinimas (IBAK)“ apklausa (2009) parodė, kad Lietuvoje neformalaus suaugusiųjų mokymo institucijos, nustatydamos ir vertindamos kompetencijas, dažniausiai naudoja šiuos metodus:

- individualius ir grupinius interviu,
- klausimyną,
- įgūdžių patikrinimą atliekant užduotį,
- vaidmenų žaidimus,
- turimų žinių ir gebėjimų savianalizę,
- testus,
- tiesioginį stebėjimą veikloje,
- veiklos ir pasiekimų aprašymą,
- asmeninių mokymosi tikslų analizę,
- pasiekimų aplanką.

Burkšaitienė N. (2007) nurodo, kad universitetinėse studijose dažniausiai naudojami vertinimo modeliai, sudaryti iš vieno ar kelių toliau pateikiamų vertinimo metodų:

- Aplanko (elektroninio aplanko) dosjė parengimas – trečiosios šalies dokumentais paremto aplanko, pateikiamo kaip įrodymo, kad kandidato turimos žinios ir kompetencija atitinka akademiniam kreditui keliamus reikalavimus, sudarymo ir pagrindimo procesas.
- Interviu (klausinėjimas žodžiu) – struktūrinis vertintojo ir kandidato pokalbis, leidžiantis vertintojui susidaryti vaizdą apie kandidato mokymosi išsamumą ir apimtį; po pokalbio vertintojas kandidatui gali suteikti galimybę pristatyti trūkstamus įrodymus siekiamam kreditui gauti.
- Egzaminą laiko kandidatai, norintys gauti kreditą už nebaigtą kursą. Egzaminai gali tiesiogiai testuoti tam tikro kurso turinį arba rezultatus.

- Atvejo tyrimas – ankstesnio mokymosi vertinimo metodas, leidžiantis kandidatui parodyti ar pritaikyti turimus įgūdžius tam tikroms situacijoms; gali būti taikomas raštu ar žodžiu.
- Užduotys dažnai skiriamos kandidatams kaip papildomas darbas, vertintojui nurodžius tam tikrus – dažniausiai aplanke esančius – trūkumus.
- Demonstravimas – trumpas specifinių įgūdžių demonstravimas.
- Standartiniai testai sudaromi specifinėms gyventojų grupėms.
- Atlikimo testai reikalauja iš kandidato naudoti specifines žinias ir įgūdžius sprendžiant gyvenimo problemas.

Metodų aprašymai

Atvejo analizė

Atvejo ar probleminės situacijos analizė – metodas, padedantis vertinti asmens įgūdžius pritaikyti savo profesines ir teorines žinias specifinėse situacijose. Probleminės situacijos sprendimu siekiama ją iširti, išanalizuoti pačią problemą ir išskirti veiklos tikslus, suformuluoti hipotezę ir pasirinkti būdą, kaip bus siekiama iškelto tikslo, patikrinti hipotezę (Fokienė ir kt., 2010).

Minčių žemėlapis

Metodas suteikia vertintojams diagnostinę informaciją apie ankstesnę mokymąsi, efektyvi priemonė pavaizduoti ryšius tarp žinių elementų. Taikomas vertinant, kaip asmuo supranta ir taiko sąvokas ir žinias praktinėje veikloje (Fokienė ir kt., 2010).

Mokymosi pasiekimų aplankas

Svarbiausiu pripažinimo sistemos elementu daugelyje šalių yra laikomas mokymosi pasiekimų aplankas (portfolio).

Laužackas R., Teresevičienė M., Stasiūnaitienė E. (2005) pateikia tokį neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinime mokymosi

pasiekimų aplanko apibrėžimą: „[...] aplankas – tai tikslingai sudarytas, savianalize pagrįstas vertinamojo darbų rinkinys, iliustruojantis jo pastangas, mokymosi pažangą ir per patirtį įgytas kompetencijas. Mokymosi pasiekimų aplanko tikslas – įrodyti, jog asmuo, mokydamasis darbo ar kitoje aplinkoje, įgijo kompetencijas, atitinkančias tam tikrai profesijai keliamus reikalavimus“ (91 p.).

Europos neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo priemonių apraše (European Inventory on Validation of non and informal learning, 2007) portfolio metodas apibrėžiamas kaip nuoseklus individo žinias ir įgūdžius iliustruojantis įvairių dokumentų arba darbų pavyzdžių kompleksas, paruoštas taikant įvairius metodus. Pasiekimų aplankas yra ypatingai svarbi neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo priemonė. Pats asmuo aktyviai dalyvauja rinkdamas mokymosi įrodymus. Renkant įrodymus taikoma metodų ir formų įvairovė.

Fokienė (2009) mokymosi pasiekimų aplanką apibūdina kaip „sistemingos struktūruotos mokymosi pasiekimų, įgytų formaliojo mokymo metu ar už jo ribų, arba darbo aplinkoje, įrodymų rinkinys, paremtas savianalize. Jame parodyti asmeniniai mokymosi ir tobulėjimo poreikiai“ (142 p.).

Fokienė ir kt. (2010) mokymosi pasiekimų aplanką apibrėžia kaip apmąstymų ir (popierinių bei skaitmeninių) įrodymų apie ankstesniojo mokymosi patirtis ir pasiekimus rinkinį.

Autorių nuomone, mokymosi pasiekimų metodas padeda atpažinti, organizuoti ir iš naujo panaudoti savo formaliojo, neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimus, įgytus per tam tikrą laikotarpį, taip pat leidžia pasinaudoti surinkta informacija planuojant ir vertinant savo mokymosi pažangą.

Pagrindiniai mokymosi pasiekimų aplanko komponentai (Fokienė ir kt., 2010): mokymo koncepcija, mokymo įrodymai, savęs vertinimas.

Pokalbis (interviu)

Fokienė ir kt. (2010) pokalbį apibūdina kaip dviejų žmonių požiūrių sąveiką dialogo forma, siekiant surinkti informaciją klausimais ir atsakymais.

Pokalbio metu vertintojas, tiesiogiai bendraudamas, susipažįsta su vertinamuoju. Vertintojo ir vertinamojo bendravimas pokalbio metu leidžia papildyti oficialias vertinimo procedūras. Svarbiausi pokalbio tikslai, anot autorių, yra:

- atviro dialogo metu surinkti duomenis apie kandidato veiklą, žinias, įgūdžius;
- tiksliai apibrėžti pateikiamą vertinti informaciją;
- patikslinti neaiškius atsakymus į klausimus;
- aptarti abejotiną ar prieštaringą informaciją;
- paskatinti kandidatą toliau tobulėti;
- individualaus tiesioginio kontakto metu surinkti informaciją apie kandidato veiklą, žinias, įgūdžius.

Laužackas, Teresevičienė, Stasiūnaitienė (2005) pokalbį tarp vertinamojo ir vertintojo/specialisto apibrėžia kaip universalų metodą, „kada bendraujant galima gauti informacijos apie įvairius mokymosi proceso aspektus, tiesiogiai nematomus veiklos motyvus, vertinamųjų išgyvenimus, jų subjektyvų požiūrį į gyvenimo reiškinius“ (85 p.). Pokalbio metu, anot autorių, nustatomas vertinamojo išsilavinimas, pasirengimas atlikti tam tikros kvalifikacijos reikalaujantį darbą, darbo patirtis, komunikacijos įgūdžiai.

Pasak autorių, pokalbio sėkmė priklauso nuo jo betarpiškumo, individualių pokalbio dalyvių savybių, situacijos, kurioje vyksta pokalbis, nagrinėjamos problemos, siekiamų tikslų. Autoriai pabrėžia, kad pokalbio metu vertinamasis ir vertintojas turi savų lūkesčių, žiūri į pokalbį kaip į sandorį. Be to, vykstant pokalbiui, neišvengiama klaidų, asmeninių požiūrių ir vertinimų, galinčių veikti atsakymus net ir tuo atveju, kai ir vertintojas, ir vertinamasis kruopščiai pasirengė ir sąžiningai elgiasi. Apibendrinami pokalbio metodą, Laužackas, Teresevičienė, Stasiūnaitienė (2005) mano, kad „pokalbio procesas vertinant asmens pasiekimus – gana sudėtingas reiškinys, todėl neįmanoma pasiekti visiško vertinimo patikimumo, taikant šį metodą“ (85 p.).

Praktinių gebėjimų vertinimas darbo vietoje

Kaip teigia Laužackas, Teresevičienė, Stasiūnaitienė (2005), šio vertinimo tikslas – nustatyti, ar asmuo turi pasirinktai profesijai reikalingų kompetencijų. Praktinis testavimas vyksta darbo vietoje arba tokioje vietoje, kur sukurta darbo vietai artima aplinka.

Autoriai pateikia šią praktinių įgūdžių vertinimo struktūrą:

- pasirengimas užduočiai;
- užduoties vykdymo etapas;
- atliktos užduoties įvertinimo/kompetencijų nustatymo etapas.

Vertinant praktinius gebėjimus, autorių nuomone, reikšminga vertinti „gebėjimų perkėlimo“ procesą, kuris yra sudėtinga, mokymu pagrįsta procedūra. Ši procedūra yra susijusi su teorinės veiklos transformacija į praktinę veiklą žmogaus psichikoje ir pasireiškia turimos patirties pritaikymu įvairioms naujai kylančioms darbinėms problemoms spręsti kintančioje veiklos situacijoje. Perkėlimas įvyksta, jeigu išmokti dalykai gali būti panaudoti panašioje, bet naujoje situacijoje.

Autoriai taip pat nurodo, kad „vertinant asmens kompetencijas darbo vietoje, dauguma užduočių yra susijusios su socialine sąveika, todėl tam tikrus veiksmus lemia situacijos specifika. Atsižvelgiant į šias sąlygas, būtina tinkamai interpretuoti kriterijus asmens pasiekimams vertinti. Kriterijai neturėtų būti nustatomi vieną kartą visam laikui, jie turėtų būti labai lankstūs ir kisti keičiantis situacijai“ (98 p.).

Rašinys (esė)

Rašinį (esė) Fokienė ir kt. (2010) apibrėžia kaip kūrybinę darbo formą, kurią „galima naudoti vertinant ankstesniojo mokymosi pasiekimus, profesines žinias ir gebėjimus. Metodas primena retrospektyvinių individualios patirties aprašymą ir perteikia subjektyvią kandidato nuomonę ir jo gebėjimą ją reikšti bei pagrįsti. Rašinys skatina laisvai reikšti nuomonę, atskleisti kūrybiškumą, parodyti autoriaus mąstymą, žinias ir įgūdžius. Parašyti rašinį kandidatas gali tuomet, jeigu turi daug ir išsamių žinių, ge-

bėjimą struktūruoti medžiagą, analizuoti ir plėtoti rašinio turinį, išreikšti pagrįstą nuomonę, aiškiai išsakyti mintis, daryti išvadas.

Vertintojui analizuojant rašinius, tenka remtis turinio analize (angl. *content analysis*)“ (68 p.).

Savęs vertinimas

Fokienė ir kt. (2010) teigia, kad vertinimo metodų įvairovę papildo savęs vertinimas, kuriuo turi būti grindžiamas asmens sprendimas dalyvauti mokymosi pasiekimų pripažinimo procedūroje. Savęs vertinimas suteikia informacijos apie asmens jau turimas žinias, įgūdžius, vertybines nuostatas, taip pat teigiamas ir tobulintinas savybes.

Savęs vertinimo forma gali būti laisvos struktūros, reflektvyvi arba griežtos struktūros, formalesnė.

Savianalizė ir refleksija

Savianalizė, kaip teigia *Psichologijos žodynas* (1993), – savimonės nulemtas savęs pažinimas; mokymosi visą gyvenimą kontekste taikytina spontaniškoji savianalizė. Spontaniškoji savianalizė palaiko asmenybės vientisumą, padeda jai tobulėti – kiekvienas žmogus, atlikdamas tam tikrą veiklą, spontaniškai mintyse apžvelgia savo elgesį, jausmus, ketinimus, įvertina, derina juos su kitų asmenų nuomone, vertinimu. Analizuojant savo mokymosi, profesinę, visuomeninę veiklą, savarankiškai arba padedant pedagogui, konsultantui, vertintojui, stengiamasi gauti žinių apie save ir savo mokymosi pasiekimus.

Refleksijos esmė Laužacko, Teresevičienės, Stasiūnaitienės (2005) manymu yra savianalizė ir mokymasis iš patirties, kuris nėra automatiškas. Mokymasis iš patirties yra daugialypis: žmogus gali analizuoti, matyti, girdėti, jausti, suvokti, stebėtis, naudoti vaizduotę, būti susidomėjęs.

Autoriai nurodo tokį mokymosi reflektuojant ciklą:

- Pasižiūrėjimas į save ir savęs pažinimo stiprinimas. Tai savo minčių, veiksmų, požiūrių, vertybių bei jausmų atpažinimas, pergalvojimas ir analizavimas.

- Situacijų, kuriose asmuo dirbo ar dirba analizavimas. Analizė susijusi su situacijos esminių faktorių žinojimu, t.y., kas ir kodėl iššaukia asmens reakcijas ir tam tikrus atsakus tam tikrose situacijose.
- Klausimų kėlimas ir iššūkiai. Tai susiję su prasmės ieškojimu, nauju požiūriu į tam tikras situacijas. Klausimų kėlimas ir iššūkiai lemia asmens supratimo gilinimą.
- Sintezė, kuri susijusi su naujo supratimo ir savo veiklos prasmingumo atradimu. Naujai įprasminta atnaujinta veikla skatina naujo asmens elgesio, minčių, jausmų, vertybių, požiūrių tobulėjimą.
- Galimybių ir pasekmių tyrinėjimas bei veiklos planų sudarymas. Asmens naujas suvokimas lems tai, kaip jis atrodys ir elgsis ateities situacijose. Naujo supratimo ir prasmių taikymas reikš naujų požiūrių ir idėjų išbandymą.

Refleksija, autorių nuomone, apima žmogaus elgesio būdų, kuriais žmogus gali veikti skirtingai (kitaip) naujoje veikloje, šios veiklos rezultatų, veiklos įtakos situacijai ir pačiam žmogui identifikavimą.

Refleksiją autoriai mato kaip procesą, kuriam vykstant profesinė patirtis verčiama į mokymąsi, mokymasis verčiamas į profesinį ir asmeninį tobulėjimą, kuris verčiamas į profesinės veiklos kokybiškesnį atlikimą.

Vertinant asmens neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimus, vertinamojo savianalizė ir refleksija integruojama kartu su kitais metodais. Savianalizė yra reikšminga rengiant mokymosi pasiekimų aplanką, kuriame vertinamasis pateikia kritinę analizę apie savo pasiekimus, karjeros galimybes. Vertinamojo pokalbio metu taip pat svarbus vertinamojo kritinis savęs vertinimas. Testuojant asmens praktinius pasiekimus, kartu su vertinamuoju siekiama išanalizuoti užduoties atlikimo eigą, aptarti sėkmes ir nesėkmes.

Simuliacija (imitacija)

Europos neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo priemonių apraše (European Inventory on Validation of non and informal learning, 2007) šis metodas vadinamas *imitacija ir darbo vietoje surinktais įrodymais*. Imi-

tacija – tai asmens žinias ir gebėjimus įvertinti sukurta tikroviškos praktinės veiklos kriterijus atitinkanti situacija. Kompetenciją patvirtinančiais įrodymais gali būti darbo vietoje surinkti fizinių arba intelektualinių mokymosi rezultatų įrodymai. Jie gali būti susiję su situacijomis darbe, šeimoje ir kitomis aplinkybėmis. Remdamasi šiais įrodymais, trečioji šalis patvirtina kompetencijos pripažinimą.

Fokienė ir kt. (2010) šį metodą apibrėžia kaip „įprastinės darbo užduoties ar situacijos imitaciją“ (71p.). Autorių teigimu, metodas pasitelkiamas siekiant nustatyti tokios užduoties ar realios situacijos įgyvendinimo kokybės laipsnį.

Stebėjimas

Europos neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo priemonių apraše (European Inventory on Validation of non and informal learning, 2007) metodas apibrėžiamas kaip įrodymų apie asmens kompetencijas surinkimas stebint jo kasdienę veiklą darbo vietoje.

Laužackas, Teresevičienė, Stasiūnaitienė (2005) teigia, kad stebėjimas taikomas vertinamojo pokalbio ir asmens praktinių įgūdžių vertinimo metu.

Anot Fokienės ir kt. (2010), „stebėjimo tikslas – naudojant stebėjimo metu surinktus duomenis papildyti turimą informaciją apie kandidato mokymosi pasiekimus. Apdairiai atlikus stebėjimą, galima patobulinti mokymo patirtį, padėti keistis gerąja patirtimi ir skatinti naujovių pritaikymą. Stebėti galima kandidato elgseną, charakterio savybes, susijusias su atliekama veikla, užduočių sprendimą ir veiklos rezultatus. Stebėjimo objektas yra rodikliai, leidžiantys spręsti apie kandidato įgytus mokymosi pasiekimus“ (77 p.).

Stebėjimo procesą sudaro trys etapai (Fullerton, 1999, čia iš Fokienė ir kt., 2010): susitikimas prieš stebėjimą, stebėjimas ir susitikimas rezultatams aptarti ir apibendrinti.

Svarbiausias stebėjimo aspektas – užtikrinti pozityvią sąveiką tarp stebėtojo ir kandidato, siekiant pastarojo pasitikėjimo.

Stebėjimas yra tik viena viso vertinimo proceso dalis. Prieš taikant stebėjimo metodą, derėtų išsiaiškinti galimus metodo trukūmus.

Testai ir egzaminai

Europos neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo priemonių apraše (European Inventory on Validation of non and informal learning, 2007) testai ir egzaminai apibrėžiami kaip instrumentai neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimams nustatyti ir pripažinti taikant formaliosios sistemos egzaminavimo metodiką.

Anot Laužacko (2005), testas – specialiai sudaryta užduotis, skirta vertinti, matuoti asmens žinias ar gebėjimus.

Gage, Berliner (1994) testą apibūdina kaip patikrinimą, kai naudojama vienas ar daugiau klausimų, užduočių norint įvertinti žmogaus gabumus, mokymosi rezultatus ar mokslumą. Didaktiniais testais matuojamos žinios, mokėjimai ir įgūdžiai. Tiriant asmens bendruosius gebėjimus, svarbiausia ne išmokimas ar įgytos žinios, bet sugebėjimas savarankiškai tiksliai ir greitai spręsti iškilusias problemas.

Laužackas, Teresevičienė, Stasiūnaitienė (2005), apibendrinami testų charakteristikas, teigia, kad testas – tai kruopščiai, pagal nustatytas taisykles parengtas klausimų ir užduočių rinkinys, skirtas pateikti vertinamiesiems, siekiant įvertinti jų mokymosi rezultatus bei asmenybės savybes ar kitas charakteristikas ir, atitinkamai pagal jų atsakymus, gauti kiekybinį rezultatą.

Pagal parengimo pobūdį testai klasifikuojami į standartizuotus ir nestandardizuotus.

Testų tipai pagal Gage, Berliner (1994, čia iš Laužackas, Teresevičienė, Stasiūnaitienė, 2005) priklauso nuo tiriamojo objekto arba klausimų sudarymo pobūdžio.

Atsižvelgiant į tiriamąjį objektą, testai būna:

- gebėjimų ar mokslumo testai;
- pažangumo ar pasiekimo testai;
- interesų, asmenybės ir nuostatų inventarijai.

Atsižvelgiant į klausimų sudarymo pobūdį, testai skirstomi į:

- veiklos testai, kai asmuo savo žinias ar supratimą gali transformuoti į veiksmus;
- apybraižos pobūdžio atsakymų reikalaujantys klausimai, kurie yra geri tada, kai norime įvertinti besimokančiojo sugebėjimą išdėstyti ir spręsti gana sudėtingas problemas;
- trumpų atsakymų testai.

Vertinimo ir pripažinimo procedūros

<i>Procedūros pavadinimas</i>	BENDRŲJŲ IR PROFESINIŲ KOMPETENCIJŲ ĮSIVERTINIMAS
<i>Tikslinė grupė</i>	Statutiniai pareigūnai ir kariai, išeinantys į pensiją arba atsargą.
<i>Tikslas/ rezultatas</i>	Padėti tikslinės grupės asmenims efektyviau reintegruoti į darbo rinką.
<i>Aprašymas</i>	<p>Bendrųjų ir profesinių kompetencijų įsivertinimas yra sudėtinė projekto „Nauji įgūdžiai – naujos galimybės“ dalis. Projektas skirtas pareigūnams ir kariams, išeinantiems į pensiją ar atsargą. Pareigūno, išeinančio į pensiją, amžius dar leidžia jam sėkmingai dirbti kitose veiklos srityse, nebūtinai susijusiose su buvusiomis pareigomis. Bendrųjų ir profesinių kompetencijų bei interesų įsivertinimo metodika suteikia galimybę kryptingai planuoti tolesnę profesinę karjerą.</p> <p>Projektas remiasi sisteminiu modeliu, kuris pagrįstas bendrųjų ir profesinių kompetencijų tobulinimu. Šį modelį sudaro kelios dalys:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pareigūnų ir karių tęstinio profesinio mokymosi poreikio tyrimas. 2. Profesinio orientavimo programa „Tobulėk ir konkuruok“ (40 akad. val.). Programos tikslas – padėti dalyviams į(si)vertinti savo bendrųjų bei profesinių kompetencijų lygį, ugdyti asmeninio gyvenimo bei profesinės veiklos savirefleksijos įgūdžius, sudaryti asmeninių ir profesinių pasiekimų aplanką (portfolio), reflektuoti savo kompetencijų pokyčius, ieškoti kompetencijų tobulinimo galimybių, įvertinti daromą pažangą, projektuoti savo karjeros perspektyvą, numatant kompetencijų tobulinimo strategines kryptis, pasirinkti naują veiklos kryptį bei sudaryti individualų veiksmų planą. 3. Tęstinis profesinis mokymas, pagrįstas dalyvių profesinių kompetencijų tobulinimu.
<i>Metodai/ instrumentai</i>	Individualus ir grupės interviu, į veiklą orientuotas testas, vaidmenų žaidimai, savianalizė, aplankas.
<i>Teikėjas</i>	Vilniaus darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnyba
<i>Autorius/ sukūrėjas</i>	Vilniaus darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnyba
<i>Informacija</i>	Jonė Sikorskienė, www.vilnius.darborinka.lt

<i>Procedūros pavadinimas</i>	KOMPETENCIJŲ PRIPAŽINIMAS ŠEIMOS IR KARJEROS SUDERINAMUMUI
<i>Tikslinė grupė</i>	<p>Kaimo gyventojai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) iki pensinio amžiaus asmenys; 2) moterys (siekiant gerinti jų padėtį rinkoje ir įtvirtinti lyčių lygybės principus); 3) asmenys, dėl objektyvių priežasčių negalintys siekti karjeros (prižiūri kitus asmenis, silpnos sveikatos, jų gyvenamojoje vietoje trūksta darbo vietų ir pan.).
<i>Tikslas/ rezultatas</i>	Įvertinti tikslinės grupės asmenų patirtį ir gebėjimus bei sujungti juos su realiomis galimybėmis dirbti namuose (gyvenamojoje vietoje).
<i>Aprašymas</i>	<p>Metodika sukurta vykdant Europos Bendrijos iniciatyvą EQUAL (2005–2008). Sukurta metodika leidžia kaimo bendruomenės nariams įsivertinti verslumo kompetenciją, pasidaryti kompetencijų aplanką, sukurti savo verslo projektą. Žmonės gauna savo žinių įrodymą – dokumentą, didėja jų motyvacija kurti savo verslą ar ieškoti darbo.</p> <p>Vertinimo metodika – praktinė ir edukacinė programa, kurios metu pretendentai ruošiasi verslumo kompetencijų įvertinimui/įsivertinimui, padedant andragogams konsultantams, atlieka praktinį darbą (rengia verslo projektą), sudaro kompetencijų aplanką ir dalyvauja vertinant. Atsakydami į klausimyno klausimus, įsivertina savo stiprybes kurti numatytą verslą, išanalizuoja, kokius dalykus reikia tobulinti, kokių sąlygų jiems reikia asmeniškai norint užsidirbti gyvenant namuose ir kokie išoriniai pavojai gali pakenkti jų verslui.</p>
<i>Metodai/ instrumentai</i>	Klausimynas, interviu, veiklos aprašymas, savianalizė.
<i>Teikėjas</i>	VšĮ Skudutiškio akademija
<i>Autorius/ sukūrėjas</i>	Partnerių konsorciumas: VšĮ Skudutiškio akademija, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, Molėtų rajono savivaldybės administracija
<i>Informacija</i>	Nijole.b@tezaurus.lt

<i>Procedūros pavadinimas</i>	MODELIS ANDRAGOGŲ PRAKTIKŲ KOMPETENCIJAI VERSLUMO KONTEKSTE VERTINTI
<i>Tikslinė grupė</i>	Andragogai praktikai, dirbantys suaugusiųjų verslumo skatinimo srityje.
<i>Tikslas/rezultatas</i>	Padėti andragogams praktikams įsivertinti andragogines ir verslumo kompetencijas, kurių reikia suaugusiųjų verslumui skatinti ir verslumo kompetencijų vertinimui bendruomenėje atlikti.
<i>Aprašymas</i>	<p>Andragogo praktiko kompetencijos verslumo kontekste vertinimo tvarka ir metodika sukurta įgyvendinant Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento (BPD) 2 prioriteto „Žmogiškųjų išteklių plėtra“ 4-osios priemonės „Mokymosi visą gyvenimą plėtra“ projektą „Andragogų praktikų kvalifikacijos kėlimas verslumo ugdymo kontekste, kurį 2006–2008 metais vykdė Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija.</p> <p>Andragogo praktiko kompetencijos verslumo kontekste vertinimas skiriamas andragogams – verslumo kompetencijų vertintojams, teikiantiems paslaugas bendruomenėse.</p> <p>Projekto metu buvo sukurta programa andragogui praktikai, norinčiam tapti verslumo kompetencijų vertintoju (VKV) bendruomenėje, apimanti pradinio pasirengimo ir savo, kaip VKV, kompetencijų įsivertinimo etapus. Kiekvienas programos dalyvis, ketinantis įsivertinti savo, kaip VKV, kompetencijas, išklauso mokymų ciklą, parengia verslumo ugdymo bendruomenėje projektą, atlieka verslumo ugdymo bendruomenėje praktiką (moko ir konsultuoja bendruomenės narius, organizuoja renginius, skatina bendruomenės narius įsivertinti verslumo kompetencijas), parengia VKV kompetencijas įrodančių dokumentų aplanką, užpildo VKV kompetencijų, apibūdintų elgsenomis, klausimyną, parengia motyvacinį laišką dirbti VKV.</p>
<i>Metodai/instrumentai</i>	Individualus ir grupės interviu, į veiklą orientuotas testas, aplankas.
<i>Trukmė</i>	Pasirengimas – 1–2 mėnesiai; vertinimo procedūra ir sprendimo priėmimas – 1 diena.
<i>Teikėjas</i>	Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija
<i>Autorius/sukūrėjas</i>	Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija
<i>Informacija</i>	Dalia Cymbaliuk, www.lssa.smm.lt

<i>Procedūros pavadinimas</i>	NEFORMALIAI ĮGYTOS ANDRAGOGŲ PRAKTIKŲ KOMPETENCIJOS VERTINIMO MODELIS
<i>Tikslinė grupė</i>	Suaugusiųjų mokytojai-praktikai (neturintys akademinio andragoginio išsilavinimo)
<i>Tikslas/rezultatas</i>	Įvertinti suaugusiųjų mokytojų, neturinčių akademinio andragoginio išsilavinimo andragogines kompetencijas.
<i>Aprašymas</i>	<p>Andragogo praktiko kompetencijų vertinimo tvarka ir metodika yra sukurta įgyvendinant Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento (BPD) 2 prioriteto „Žmogiškųjų išteklių plėtra“ 4-osios priemonės „Mokymosi visą gyvenimą plėtra“ projektą „Andragogų – praktikų tęstinio kvalifikacijos tobulinimo modelio sukūrimas ir įgyvendinimas“ (projekto Nr. ESF-2.4-083), kurį 2005–2008 metais vykdė Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija.</p> <p>Kompetencijų vertinimas skiriamas andragogams, tobulinantiems savo veiklą, mokantiems suaugusiuosius formaliosiose ir neformaliosiose institucijose, norintiems įgyti kokybiško mokymo patvirtinimą, visuomenės pripažinimą.</p> <p>Andragoginės kompetencijos vertinimas – sudėtinė andragogų praktikų neformalaus tęstinio kvalifikacijos modelio dalis. Modelį sudaro 120 val. kontaktinio mokymosi, savarankiško praktinio darbo ir kompetencijos į(si)vertinimo programa. Prieš pradėdamas programą ir ją baigęs dalyvis pildo kompetencijų įsivertinimo anketą. Visos programos metu dalyvis kaupia pasiekimų aplanką, kuriame be mokymosi ir darbinės patirties įrodymų turi būti darbdavio, kolegų bei mokymų dalyvių vertinimai, mokymosi ir veiklos savianalizė. Kompetencijų vertinimas vyksta vertinamojo pokalbio metu analizuojant sukauptus dokumentus, žodžiu refleksuojant įvykusį procesą. Vytauto Didžiojo universiteto ir Vilniaus Pedagoginio universiteto Edukologijos katedros programą vertina trim studijų kreditais.</p>
<i>Metodai/instrumentai</i>	Aplankas, 360° grįžtamojo ryšio rezultatai, savianalizė, į(si)vertinamasis pokalbis.
<i>Trukmė</i>	Pasirengimas – 1–2 mėnesiai; vertinimo procedūra ir sprendimo priėmimas – 1 diena.
<i>Teikėjas</i>	Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija
<i>Autorius/sukūrėjas</i>	Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija
<i>Informacija</i>	Vilija Lukošūnienė, www.lssa.smm.lt

<i>Procedūros pavadinimas</i>	NEFORMALIOJO IR SAVAIMINIO MOKYMOSI PASIEKIMŲ ĮVERTINIMAS IR KOMPETENCIJŲ PRIPAŽINIMAS VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETE
<i>Tikslinė grupė</i>	Studentai
<i>Tikslas rezultatas</i>	Įvertinti asmens neformaliojo ir savaiminio būdu įgytus pasiekimus, laikantis VDU rektoriaus 2008 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. 697 paskelbos tvarkos.
<i>Aprašymas</i>	Pasiekimų vertinimo ir kompetencijų pripažinimo tvarka taikoma asmenims, turintiems vidurinį išsilavinimą ir pageidaujantiems įvertinti neformaliojo ir savaiminio būdu įgytus pasiekimus. Pretendentas einamojo semestro metu pasirengia pasiekimų vertinimui ir kompetencijų pripažinimui tų studijų dalykų, kurie studijuojami būsimojo semestro metu. Studento laisvai pasirenkami dalykai įskaitomi be apribojimų, ketinamos studijuoti pagrindinių studijų programos apimties įskaitoma ne daugiau nei 50 proc., ketinamų studijuoti vientisųjų ar antrosios pakopos studijų programos apimties įskaitoma ne daugiau nei 25 proc., baigiamasis darbas ir (ar) baigiamasis egzaminas neįskaitomi. Vertinimo komisijai pristatomas mokymosi pasiekimų applanas. Išanalizavus applanke pateiktus įrodymus, pagrindžiančius pretendento pasiekimus, komisija priima sprendimą dėl pripažinimo. Jeigu įrodymų pakanka, komisija nustato pretendento turimų kompetencijų ir studijuojamos studijų programos rezultatų atitiktį ir vertinimo rezultatus prilygina dalyko studijų rezultatams. Jeigu applanke pateiktų įrodymų nepakanka, komisija sprendžia, kokie vertinimo metodai bus taikomi papildomai, apie tai informuoja pretendentą ir skiria vertinimo datą.
<i>Metodai/instrumentai</i>	Individualus interviu, į veiklą orientuoti testai, veiklos aprašymas ir savianalizė, portfolio.
<i>Trukmė</i>	Konsultavimas ir pasirengimas vertinti vyksta pirmąjį ir antrąjį semestro mėnesius. Studentui skiriamos 4 konsultavimo valandos. Vertinimas vyksta trečiąjį ir ketvirtąjį semestro mėnesius.
<i>Teikėjas</i>	Vytauto Didžiojo universitetas
<i>Autorius/sukūrėjas</i>	Vytauto Didžiojo universitetas
<i>Informacija</i>	Eglė Stasiūnaitienė, www.vdu.lt/kompetenciju centras

<i>Procedūros pavadinimas</i>	NEFORMALIOJO IR SAVAIMINIO MOKYMOSI PASIEKIMŲ VERTINIMAS
<i>Tikslinė grupė</i>	Profesijos mokytojai
<i>Tikslas rezultatas</i>	Profesijos mokytojų rengimą padaryti lankstesnį, efektyvesnį ir ekonomiškesnį, didinant formaliojo mokymosi programų prieinamumą, skatinant profesijos mokytojus dalyvauti mokymosi visą gyvenimą procese, pagal individualius poreikius pasirenkant studijos programos dalį.
<i>Aprašymas</i>	Vertinimo procedūra susideda iš kelių susijusių ir vienas po kito einančių etapų: informavimo, konsultavimo, vertinimo ir sprendimo priėmimo. <i>Informavimo</i> etape kandidatas supažindinamas su procedūra, principais, vertinimo kriterijais, galimais vertinimo rezultatais. <i>Konsultavimo</i> etape konsultantas padeda kandidatui pasiruošti vertinimui. Kandidatas supažindinamas, koks turės būti jo paties indėlis vertinimo procedūros metu, kiek laiko truks vertinimas, kokie vertinimo kriterijai bus taikomi, ir išmanyti kitus vertinimo aspektus. Patariama, kaip elgtis vertinimo metu, kaip pateikti mokymosi pasiekimų įrodymus, analizuojamas mokymosi pasiekimų įrodymų atitikimas studijų programos reikalavimams ar profesijos standartams. Asmeninių konsultacijų metu padedama parengti mokymosi pasiekimų applanką (portfolio). <i>Vertinimo ir įvertinimo</i> etapo metu analizuojami ir tikrinami kandidato mokymosi pasiekimų įrodymai, pateikti mokymosi pasiekimų applanke. Vertinant svarstoma, ar yra pakankamai medžiagos, patvirtinančios siekiamas pripažinti kompetencijas, ar ši tiksliai atspindi asmens faktines žinias ir įgūdžius. <i>Sprendimo priėmimas</i> – paskutinis vertinimo procedūros etapas. Vertintojas arba vertinimo komisija priima sprendimą dėl kompetencijų pripažinimo. Jei kandidatas įrodo turintis tam tikrų žinių ir įgūdžių, aprašytų profesijos standarte ar studijų programoje, jam išduodamas pažymėjimas, liudijantis kvalifikaciją. Jeigu atlikus vertinimą paaiškėja, kad kandidatas stokoja kompetencijos ar siekia įgyti daugiau žinių ir įgūdžių, jam rekomenduojamas individualus studijų planas. Kandidatas gali pasirinkti tik tuos studijų programos modulius ir dalykus, kurie būtini norint įgyti ar tobulinti kvalifikaciją.
<i>Metodai/instrumentai</i>	Individualus interviu, klausimynai, į veiklą orientuoti testai, vaidmenų žaidimai, veiklos aprašymas ir savianalizė, stebėjimas darbo vietoje, applanas.
<i>Trukmė</i>	Kiekvienu atveju gali būti skirtinga ir varijuoti nuo vienos savaitės iki keleto mėnesių.
<i>Teikėjas</i>	Lietuvoje: Vytauto Didžiojo universitetas
<i>Autorius/sukūrėjas</i>	Aurių teisės priklausau tarptautiniams partnerių konsorciumui: Vytauto Didžiojo universitetas (Lietuva), JAMK taikomųjų mokslų universitetas (Suomija), Rygos Technikos universitetas (Latvija) ir Talino universitetas (Estija).
<i>Informacija</i>	Aušra Fokienė (a.fokiene@skc.vdu.lt), website: www.vdu.lt/tima-balt

<i>Procedūros pavadinimas</i>	NEFORMALIOJO IR SAVAIMINIO MOKYMO SI PASIEKIMŲ ĮVERTINIMAS IR PRIPAŽINIMAS MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETE
<i>Tikslinė grupė</i>	Suaugusieji: <ul style="list-style-type: none"> ➤ neturintys aukštojo universitetinio išsilavinimo toje srityje, kurioje dirba ne mažiau negu 5 metus. ➤ jau įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą, bet dirbantys ne pagal suteiktą kvalifikaciją ne mažiau negu 5 metus. ➤ dėl įvairių priežasčių „iškritę“ iš universitetinių studijų ir siekiantys jas baigti. ➤ šiuo metu nedirbantys ir registruoti bei neregistruoti teritorinėse darbo biržose (turintys vidurinį išsilavinimą).
<i>Tikslas/rezultatas</i>	Sudaryti galimybes suaugusiems žmonėms įstoti į universitetą, įstoti į universiteto antrą ar netgi trečių metų programą arba sukaupti akademinį kreditų už tam tikrą pasirinktos programos modulį.
<i>Aprašymas</i>	Pasiekimų įvertinimo ir pripažinimo tvarka siūloma suaugusiems žmonėms, turintiems vidurinio mokymosi bei darbo patirties ir norintiems įgyti aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Įvertinus pasiekimus, pretendentai įgyja galimybes: įstoti į universitetą, įstoti į universiteto antrą ar netgi trečių metų programą arba sukaupti akademinį kreditų už tam tikrą pasirinktos programos modulį.
<i>Metodai/instrumentai</i>	Individualus interviu, į veiklą orientuoti testai, mokymosi pasiekimų portfolio.
<i>Trukmė</i>	Priklausomai nuo kreditų skaičiaus (nuo 2 iki 8 savaitių).
<i>Teikėjas</i>	Mykolo Romerio universitetas
<i>Autorius/sukūrėjas</i>	Mykolo Romerio universitetas
<i>Informacija</i>	Nijolė Burkšaitienė, Jolita Štiogerienė, www.mru.lt

<i>Procedūros pavadinimas</i>	ŠEIMOS KOMPETENCIJŲ NUSTATYMAS IR PRIPAŽINIMAS (FAMCOMPASS)
<i>Tikslinė grupė</i>	Šeimos, merginos, moterys, darbininkai, bedarbiai ir asmenys, kuriems gresia bedarbystė.
<i>Tikslas/rezultatas</i>	Įsivertinti šeimos kompetencijas: žinias, gebėjimus ir nuostatas, kurias asmuo įgijo šeimoje, atlikdamas ugdytojo, namų ūkio tvarkytojo, globėjo ir pagalbininko vaidmenis bei funkcijas.
<i>Aprašymas</i>	Šeimos kompetencijų įvertinimo aplanko (portfolio) projektas (<i>FamCompass</i>) yra daugiašalio bendradarbiavimo Grundtvig 1 projekte rezultatas. Projektas įgyvendintas pagal Europos Sąjungos Mokymosi visą gyvenimą programą [projekto numeris 134054-LLP-1-2007-BE-GRUNDTVIG-GMP]. Aplanke teikiamas klausimynas padeda įvertinti ir įskaityti kompetencijas, įgytas <i>gyvenant šeimoje</i> . Tai, ką žmogus išmoksta šeimos gyvenime, gali būti panaudota profesiniuose mokymuose ar ieškant darbo. Aplanke – tai rinkinys informacijos, kuri atskleidžia asmens turimas kompetencijas, padaro jas „matomas“. Užpildytas aplanke duoda bendrą supratimą apie turimas kompetencijas ir pateikia argumentus, įrodančius šias kompetencijas. Aplanke sudaro bendra informacija ir keturios specialiosios dalys: <ul style="list-style-type: none"> ➤ šeimos kompetencijų sąrašas; ➤ refleksija; ➤ kompetencijų pripažinimui svarbios ir tinkamos patirties, įgytos šeimos gyvenime, įrodymai (pridedami); ➤ analizavimui skirti atvejai iš šeimos ir profesinio gyvenimo.
<i>Metodai/instrumentai</i>	Klausimynas, interviu, veiklos aprašymas, savianalizė, aplanke.
<i>Teikėjas</i>	Vilniaus kolegija (Lietuvoje)
<i>Autorius/sukūrėjas</i>	Tarptautinio projekto partnerių konsorciumas: Comenius universiteto, Filosofijos fakulteto, Andragogikos katedra Grundtvig (Slovakija), Deutsches Jugendinstitut e.V. (Vokietija), Šeimos mokslų institutas (Belgija), Kūrybinio darbo institutas (Lenkija), Rumunijos suaugusiųjų mokymo institutas (Rumunija), Vastra Nylands folkhögskola (Suomija), Vilnius kolegija Education (LT).
<i>Informacija</i>	www.famcompass.eu

<i>Procedūros pavadinimas</i>	ŠIAULIŲ KOLEGIJOS NEFORMALIOJO IR SAVAIMINIO MOKYMOSI PASIEKIMŲ VERTINIMO, PRIPAŽINIMO IR ĮSKAITYMO TVARKOS APRAŠAS
<i>Tikslinė grupė</i>	Studentai
<i>Tikslas/rezultatas</i>	Nustatyti asmenų, norinčių studijuoti pagal koleginių studijų programas Šiaulių kolegijoje (išskyrus stojančiuosius į pirmąjį kursą), įskaitant jų neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimus, mokymosi pasiekimų vertinimo, pripažinimo ir įskaitymo procedūrą ir jos įforminimo tvarką.
<i>Aprašymas</i>	Šiaulių kolegijoje parengtas tvarkos aprašas nustato asmenų, norinčių studijuoti pagal koleginių studijų programas Šiaulių kolegijoje (išskyrus stojančiuosius į pirmąjį kursą), įskaitant jų neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimus, mokymosi pasiekimų vertinimo, pripažinimo ir įskaitymo procedūrą ir jos įforminimo tvarką. Tvarkos aprašas: <ul style="list-style-type: none"> ➤ numato konsultacijų tvarką asmeniui, pageidaujančiam, kad būtų įvertinti, pripažinti ir įskaityti jo neformalaus ir savaiminio mokymosi pasiekimai; ➤ numato už visą procesą atsakingą institucijos struktūrinį padalinį; ➤ nustato vertinimo komisijos procedūras; ➤ apibrėžia vertinimo, pripažinimo ir įskaitymo dokumentaciją ir už jos pildymą atsakingus asmenis; ➤ aprašo apeliacijų pateikimo ir nagrinėjimo tvarką.
<i>Metodai/instrumentai</i>	Interviu, veiklos aprašymas, savianalizė.
<i>Teikėjas</i>	Šiaulių kolegija
<i>Autorius/sukūrėjas</i>	Šiaulių kolegija
<i>Informacija</i>	Nedas Jurgaitis, www.siauliukolegija.lt

Projektai kompetencijoms vertinti ir pripažinti

Administracinio personalo neformalaus ir savaiminio mokymosi pripažinimas

Norvegijos finansinių mechanizmų subsidijų schemos „Patirties perdavimo ir bendradarbiavimo ryšių tarp vietinio, regioninio ir euroregioninio lygio partnerių Lietuvoje ir Norvegijoje stiprinimas“ paprojektis *Švietimo sistemos organizacijų administracinio personalo neformalaus ir savaiminio mokymosi pripažinimas*. Vykdytojai – Vytauto Didžiojo universitetas ir Norvegijos nacionalinis suaugusiųjų mokymo institutas (VOX). Projektas vykdomas 2010 m.

INFORMACIJA: www.vdu.lt/projektai

Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo metodologijos perkėlimas

Leonardo da Vinčio naujovių perkėlimo projektas. Rėmėjas – Europos Sąjungos Mokymosi visą gyvenimą programa. Vykdytojai – Vytauto Didžiojo universitetas (koordinadorius), Rygos technikos universitetas, Talino universitetas, JAMK taikomųjų mokslų universitetas. Projektas vykdytas 2007–2010 m.

INFORMACIJA: www.vdu.lt/tima-balt

Nauji įgūdžiai – naujos galimybės

Projektas, skirtas pareigūnams ir kariams, išeinantiems į atsargą arba pensiją. Vykdytojai – Vilniaus darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnyba. Projektas vykdomas nuo 2009 m.

INFORMACIJA: www.vilnius.darborinka.lt

Neformaliu būdu įgytų kompetencijų vertinimas ir pripažinimas

Tarptautinis Nordplus 2008–2011 programos projektas. Projekto vykdytojai – JobInvest AsP (Danija, koordinatorius), Eurofortis SIA, Local Government Training Centre of Southern Latgale, Piareersarfik Qeqertarsuaq, VšĮ Socialinių mokslų kolegija, Folk High School „Performers House“, Panevėžio suaugusiųjų švietimo centras, Vilniaus statybininkų rengimo centras. Projektas vykdytas 2008–2009 m.

INFORMACIJA: www.jobinvest.dk

Suaugusiųjų mokymo vertinimas ir įgytų kompetencijų pripažinimas

Tarptautinis Nordplus 2008–2011 programos projektas. Projekto vykdytojai – MJK-instituuti, Helsinkis (Suomija, koordinatorius), Socialinių mokslų kolegija (Lietuva), Local Governments Training Centre of Latvia. Projektas vykdytas 2008–2009 m.

INFORMACIJA: www.smk.lt/projektai

Neformalaus ir savaiminio mokymosi pripažinimo Europinė Observatorija (OBSERVAL)

Tarptautinis Leonardo da Vinčio programos projektas. Vykdytojas – Kauno technologijos universiteto Ekonomikos ir vadybos fakultetas, partneriai iš Airijos, Austrijos, Belgijos, Bulgarijos, Čekijos, Danijos, Estijos, Islandijos, Ispanijos, Italijos, Jungtinės Karalystės, Latvijos, Liuksemburgo, Nyderlandų, Norvegijos, Portugalijos, Prancūzijos, Rumunijos, Slovėnijos, Suomijos, Švedijos, Vengrijos, Vokietijos. Projekto trukmė – 2007–2010 m.

INFORMACIJA: <http://www.eucen.org/projects/OBSERVAL>

Šeimos kompetencijų vertinimas ir pripažinimas (FamCompass)

Tarptautinis Grundvig 1 programos projektas. Rėmėjas – Europos Komisijos Mokymosi visą gyvenimą programa. Vykdytojai – Komenius universiteto Filosofijos fakulteto andragogikos departamentas (Slovakija), Vokietijos jaunimo institutas, Aukštasis šeimos mokslų institutas (Belgija),

Kūrybinės veiklos institutas (Lenkija), Rumunijos suaugusiųjų švietimo institutas, Vastra Nylands liaudies mokykla (Suomija), Vilniaus kolegija (Lietuva). Projektas vykdytas 2007–2009 m.

INFORMACIJA: www.hig.be; www.famcompass.eu

Inovatyvūs neformalaus ir savaiminio mokymosi pripažinimo metodai ir procedūros turizmo sektoriuje

Tarptautinis Leonardo da Vinčio Naujovių perkėlimo programos projektas. Rėmėjas – Europos Sąjungos Mokymosi visą gyvenimą programa. Vykdytojai – Kauno prekybos, pramonės ir amatų rūmai (koordinatorius), Kauno kolegija, Escuela Superior de Hosteleria Y Turismo (CDEA), Norton Radstock College, Vytauto Didžiojo universitetas, Tietgen Skolen, Vox - nasjonalt senter for loering i arbeidslivet, Kauno prekybos ir verslo mokykla. Projektas vykdytas 2007–2009 m.

INFORMACIJA: www.chamber.lt; www.vdu.lt

Neformaliojo ir savaiminio mokymosi vertinimas ir pripažinimas universitetinėse studijose

Projektas vykdytas įgyvendinant Lietuvos 2004–2006 m. BPD 2 prioritetą. Rėmėjas – Europos socialinis fondas ir Lietuvos Respublika. Vykdytojas – Mykolo Romerio universitetas (koordinatorius), Klaipėdos universitetas, Šiaulių universitetas, Vytauto Didžiojo universitetas. Projektas vykdytas 2006–2009 m.

INFORMACIJA: www.mru.lt

Andragogų praktikų kompetencijos tobulinimas verslumo kontekste

Projektas vykdytas įgyvendinant Lietuvos 2004–2006 m. BPD 2 prioritetą. Rėmėjas – Europos socialinis fondas ir Lietuvos Respublika. Vykdytojai – Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija (koordinatorius), Vilniaus darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnyba. Projektas vykdytas 2006–2008 m.

INFORMACIJA: www.lssa.smm.lt

Andragogų praktikų tęstinio kvalifikacijos tobulinimo modelio sukūrimas ir įgyvendinimas

Projektas vykdytas įgyvendinant Lietuvos 2004–2006 m. BPD 2 prioritetą. Rėmėjas – Europos socialinis fondas ir Lietuvos Respublika. Vykdytojas – Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija. Projektas vykdytas 2005–2008 m.

INFORMACIJA: www.lssa.smm.lt/bpd

Kompetencijų centras: pasirengimas neformaliai ir savaiminiu būdu įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo procesui, kuriant neformaliai ir savaiminiu būdu įgytų kompetencijų vertinimo centrą universitete (VDU)

Projektas vykdytas įgyvendinant Lietuvos 2004–2006 m. BPD 2 prioritetą. Rėmėjas – Europos socialinis fondas ir Lietuvos Respublika. Vykdytojas – Vytauto Didžiojo universiteto Karjeros ir kompetencijų centras. Projektas vykdytas 2005–2008 m.

INFORMACIJA: www.vdu.lt

Kompetencijų pripažinimas šeimos ir karjeros suderinamumui

Europos bendrijos iniciatyvos EQUAL projektas. Rėmėjas – Lietuvos Respublika ir Europos socialinis fondas. Vykdytojai – VšĮ Skudutiškio akademija (koordinadorius), Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, Molėtų rajono savivaldybės administracija. Projektas vykdytas 2005–2008 m.

INFORMACIJA: nijole.b@tezaurus.lt

Patirtinio mokymosi būdu įgytų žinių vertinimo ir pripažinimo modelis (REACTION)

Tarptautinis Tarptautinis Socrates Grundtvig 1 programos projektas. Rėmėjas – Europos Komisija. Vykdytojai – Vytauto Didžiojo universitetas (koordinadorius), Talino universitetas, Gento universitetas, Nacionalinis Airijos Maunooth universitetas, Fundacion Radio ECCA, ODYSEE, EUROFORM RFS, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija. Projektas vykdytas 2005–2007 m.

INFORMACIJA: <http://reaction.vdu.lt>

Gyvenimo įgūdžių atpažinimas: anksčiau įgyto išsilavinimo įvertinimas
Tarptautinis Grundtvig 2 programos projektas. Vykdytojai – Oslo Adult education centre Sinsen (Norvegija, koordinadorius), GRETA Paramedical et Social de France, ROC Albeda College (Olandija), Lietuvos suaugusiųjų mokymo centrų vadovų asociacija, WIFI der Wirtschaftskammer Burgenland (Austrija). Projektas vykdytas 2006–2007 m.

INFORMACIJA: www.lsmcva.w3.lt

Profesijos mokytojų neformaliojo ir savaiminio mokymosi vertinimas ir pripažinimas ES šalyse

Tarptautinis projektas. Rėmėjas – CEDEFOP (Europos profesinio rengimo plėtotės centras) programa. Vykdytojas – Vytauto Didžiojo universiteto Studijų kokybės centras. Projektas vykdytas 2004–2006 m.

INFORMACIJA: www.vdu.lt/net

Mokymosi visą gyvenimą plėtra per neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimą

Tarptautinis Leonardo da Vinčio programos projektas. Vykdytojai – Kauno pramonės, prekybos ir amatų rūmai (koordinadorius), Odensės technikos koleija, Slovėnijos profesinio rengimo studijų centras, Kauno prekybos ir verslo mokykla, Dortmundo socialinių tyrimų institutas. Projektas vykdytas 2003–2005 m.

INFORMACIJA: www.chamber.lt

Literatūros šaltiniai

Knygos

Ankstesniojo mokymosi pasiekimų vertinimas profesijos mokytojų rengime. Vadovas vertintojams (2010). Sudaryt. Duvekot R., Pukelis K., Fokienė A. Talinas: Baltic Print & Banners

Aukštojo mokslo kokybė (2009). Nr. 6. Kaunas : VDU

FamCompass. Assessing and Validating Family Competences (2009). A multilateral Grundtvig I project with the support of the Lifelong Learning Programme of the European Union. Brussel: Higher Institute for Family Sciences

Fokienė A. (2006). Profesijos mokytojų neformaliojo ir savaiminio mokymo didaktinių pasiekimų vertinimo sistemos parametrai. Daktaro disertacija. Kaunas: VDU leidykla

Kandidato parankinė knyga (2008). Kaunas: VDU leidykla

Laužackas R., Teresevičienė M., Stasiūnaitienė E. (2005). Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi. Monografija. Kaunas: VDU leidykla

Lukšytė L. (2004). Neformaliai įgytų pedagoginių kompetencijų vertinimas profesijos mokytojų rengime: poreikiai ir problematika. Edukologijos magistro darbas (vadovas Sajienė L.). Kaunas: VDU leidykla

Metodinės praktinės rekomendacijos neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimui (2009). Kaminskienė L., Stasiūnaitienė E., Thomson M., Sparre Kristensen R., Irastorza M., Lukšaitienė A., Junevičienė O., Valiaugienė J., Šidlauskienė D., Giedrienė A., Pališkienė I., Nilsen Mohn T. Kaunas: „INDIGO print“

Mokymosi pasiekimai, formalaus, neformalaus ir savaiminio mokymosi vertinimas, vertinimo užduotys, vertintojo standartas. (2006). Kaunas: VDU Profesinio rengimo studijų centras

Mokomoji medžiaga vertintojams. Vertintojo standartas (2006). Kaunas: VDU Profesinio rengimo centras

Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimas: patirtis ir tendencijos = Validation of nonformal and informal learning: experience and tendencies (2009) / Fokienė, A., Kaminskienė, L., Stasiūnaitienė, E. Kaunas: VDU leidykla

Neformalaus pedagogų mokymosi patirties pripažinimo metodika (2007). Vilnius: Mokytojų kompetencijos centras

Neformaliojo ir savaiminiu būdu įgytų žinių ir įgūdžių vertinimas bei pripažinimas universitetinėse studijose (2008). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas

Parankinė knyga patirtinio mokymosi vertintojams (2007). Kaunas: VDU leidykla

Sluckuvienė Z. (2004). Patirtinio mokymosi vertinimo poreikis technologinio profilio neuniversitetinėse studijose. Edukologijos magistro darbas (vadovas Teresevičienė M.). Kaunas: VDU leidykla

Tuomaitė V., Adomaitienė J., Ališauskienė R., Burkšaitienė N., Šliogerienė J. (2008). Neformaliuoju ir savaiminiu būdu įgytų žinių ir įgūdžių vertinimas ir pripažinimas universitetinėse studijose: Vadovas. Vilnius: Baltijos kopija

Validation and Recognition of Experiential Learning: Final Book of the REACTION project (2007). Sudaryt. Teresevičienė M., Zuzevičiūtė V., Žvinienė V. Kaunas: VDU leidykla

Straipsniai

Adomaitienė J. (2008). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo ir pripažinimo sistemos įdiegimo galimybės Lietuvoje: dabartis ir perspektyvos // *Neformaliuoju ir savaiminiu būdu įgytų žinių ir įgūdžių vertinimas bei pripažinimas universitetinėse studijose*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas

Adomaitienė J. (2008). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo ir pripažinimo sistemos įdiegimo galimybės Lietuvoje: dabartis ir perspektyvos. // *Neformaliuoju ir savaiminiu būdu įgytų žinių ir įgūdžių vertinimas ir pripažinimas universitetinėse studijose*. Vilnius: MRU leidykla, 19–35 p.

Adomaitienė J., Andriekienė R. M., Anužienė B., Šmitienė G., Zubrickienė I. (2007). Neformalaus ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo bei pripažinimo modelis universitetinėse studijose Besimokančios visuomenės iššūkiai pedagogų rengimui. Tarptautinė konferencija. Straipsnių ir pranešimų rinkinys. Vilnius: Mokytojų kompetencijos centras, 7–24 p.

Anužienė B. (2005). Kompetencija kaip profesinės didaktikos sąvoka. Klaipėda, Tiltai. Priedas Nr. 19, Klaipėda: KU leidykla, 13–18 p.

Bjornavold J. (2009). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimas Europoje: svarbiausi pasiekimai ir iššūkiai // *Aukštojo mokslo kokybė*, Nr. 6. Kaunas: VDU, 36–71 p.

Burkšaitienė N. (2009). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimas universitete politiniu ir teoriniu aspektu // *Acta Paedagogica Vilnensia: Mokslo darbai*. T. 22, 102–115 p.

Burkšaitienė N. (2008). Aplanko vaidmuo rengiantis neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimams vertinti universitetinėse studijose: atvejo studija // *Santalka. Filologija. Edukologija*. T.16, Nr. 2, 20–30 p.

Burkšaitienė N. (2007). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi vertinimas ir pripažinimas universitetinėse studijose // *Santalka. Filologija. Edukologija*. T. 15, Nr. 2, 21–31 p.

Burkšaitienė N. (2007). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo ir pripažinimo universitetiniame lygmenyje poreikiai Lietuvoje: Atvejo analizė // *Kultūra-ugdymas-visuomenė. Mokslo darbai*. Nr. 2, 35–40 p.

Burkšaitienė N., Šliogerienė J. (2008). Suaugusiųjų požiūris į neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų pripažinimą universitetinėse studijose // *Acta Paedagogica Vilnensia: Mokslo darbai*. Nr. 19, 51–68 p.

Duvekot R. (2009) Įvairios mokymosi vertinimo perspektyvos // *Aukštojo mokslo kokybė*, Nr. 6, Kaunas: VDU, 72–93 p.

Fokienė A., Lanka A., Stasiūnaitienė E., Gudzuka S., Baldinš A., Gudaitytė J., Šlenterienė V. (2010) Ankstesniojo mokymosi pasiekimų vertinimo praktika // *Ankstesniojo mokymosi pasiekimų vertinimas profesinės mokytojų rengime. Vadovas vertintojams*. Talinas: Baltic Print&Banners, 38–81 p.

Fokienė A., Sajienė L. (2009). Portfolio metodas vertinant neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimus // *Aukštojo mokslo kokybė*, Nr. 6, Kaunas: VDU, 141–159 p.

Fokienė A. (2008). Methodological Aspects for Improving the Vocational Teacher Education by Implementing the System for Recognition of Prior Learning. // in Gomez Chova L., Belenguer Marti D., Torres Candel I. (Eds.) *ICERI 2008 PROCEEDINGS*. International Association of Technology, Education and Development (IATED)

Fokienė A. (2008). Perspectives for Assessment of Non-formal and Informal Learning in Vocational Teacher Education. // in Niskanen A., Virtanen R. (Eds.) *Taidatko tunnistamisen?* Jyväskylä Ammattikorkeakoulu, 18–24 p.

Fokienė A. (2007). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimas profesijos mokytojų rengime: poreikiai ir prielaidos // *Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos*. Nr. 14, Kaunas: VDU, 36–49 p.

Fokienė A., Stasiūnaitienė E. (2007). Methodological guidelines for assessment of non-formal and informal learning achievements (the case of vocational teacher) // *Teacher Education*, Nr. 9, 61–80 p.

Juozaitis A. (2008) Andragogų praktikų neformaliojo mokymosi pripažinimo klausimu. Interaktyvus, prieiga per internetą www.issic.lt, [žiūrėta 2009 06 16]

Jovaiša T., Žilionis S. (2004). Kvalifikacijų pripažinimas ir vertinimas. Kompetencija grindžiamų kvalifikacijų sistemos Lietuvoje plėtotė. Baigiamosios konferencijos medžiaga, 12–15 p.

Kaminskienė L. (2008). Inovatyvūs neformalaus mokymosi pripažinimo metodai ir procedūros turizmo sektoriuje // *Savišvieta*, 2008/1, Vilnius: Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, 54–55 p.

Kitų mokymosi formų pripažinimas ir įvertinimas (2006) // *Suaugusiųjų švietimas Europoje: tendencijos ir problematika*. Vilnius: Danielius, 70–72 p.

Laužackas R., Stasiūnaitienė E. (2005). Mokymosi pasiekimų aplanko ir pokalbio taikymas vertinant neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimus // *Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos*. Nr. 9, Kaunas: VDU, 46–54 p.

Laužackas R., Kaminskienė L. (2004). Neformalaus mokymosi pripažinimas organizuojant profesinį rengimą: socialinės partnerystės aspektas // *Acta Paedagogica Vilnensia*, Nr. 12, Vilnius: Vilniaus universitetas, 67–77 p.

Lepānjuri A. Ankstesniojo mokymosi pasiekimų pripažinimo vertė (2010) // *Ankstesniojo mokymosi pasiekimų vertinimas profesinės mokytojų rengime. Vadovas vertintojams*. Talinas: Baltic Print&Banners, 23–29 p.

Mokymosi visą gyvenimą memorandumas (2001). Ketvirta tezė: vertinti mokymąsi. Vilnius: Logotipas, 23–24 p.

Neformaliojo/savaiminio mokymosi pripažinimas (2009) // *Profesinis mokymas Lietuvoje 2008*. Vilnius: Profesinio mokymo metodikos centras, 24–25 p.

Perulli E. (2009). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimas: atviras iššūkis // *Aukštojo mokslo kokybė*, Nr. 6, Kaunas: VDU, 94–116 p.

Rackevičienė, S. (2008). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo universitetinėse studijose poreikių diagnostinis tyrimas ir aplanko metodo eksperimentas // *Savišvieta*, 2008/1, Vilnius: Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, 41–49 p.

Simonaitienė B. (2008) Suaugusiųjų neformalusis ir informalusis mokymasis: kompetencijos įvertinimas ir kvalifikacijos pripažinimas. Interaktyvus, prieiga per internetą www.lssic.lt [žiūrėta 2009 08 15]

Sluckuvienė Z. (2005) Neformaliojo ir savaiminio mokymosi vertinimo poreikis technologinio profilio neuniversitetinėse studijose // *Profesinės studijos: teorija ir praktika*, Nr. 1. Kaunas: VDU, 79–86 p.

Stasiūnaitienė E. (2009). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimas: individualus lygmuo. Interaktyvus, prieiga per internetą <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001> [žiūrėta 2010 04 15]

Stasiūnaitienė, E. (2009). Neformaliai ir savaiminiu būdu įgytų mokymosi pasiekimų vertinimo kompetencijų svarba profesijos pedagogams // *Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos*. Nr. 17. Kaunas: VDU, 66–75 p.

Stasiūnaitienė E., Kaminskienė L. (2009). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų įvertinimo procedūros kokybiniai parametrai // *Aukštojo mokslo kokybė*, Nr. 6. Kaunas: VDU, 117–140 p.

Stasiūnaitienė E. (2008). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo ir kompetencijų pripažinimo sistemos organizavimas // *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. Nr. 45, Kaunas: VDU, 57–70 p.

Stasiūnaitienė E. (2008). Pasirengimas vertinti ir pripažinti neformaliai ir savaiminiu būdu įgytas kompetencijas Vytauto Didžiojo universitete // *Savišvieta*, 2008/1. Vilnius: Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, 49–53 p.

Stasiūnaitienė E., Teresevičienė M. (2006). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimas ir pripažinimas nacionalinėje kvalifikacijų sistemoje = Assessment and validation of non-formal and informal learning achievements in the national qualification system // *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos = Vocational Education: Research and Reality* Nr. 12, 64–75 p.

Šliogerienė J. (2008). Neformaliojo ir savaiminiu būdu įgytų žinių ir įgūdžių vertinimo ir pripažinimo universitetinėse studijose procedūra // *Neformaliojo ir savaiminiu būdu įgytų žinių ir įgūdžių vertinimas bei pripažinimas universitetinėse studijose*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas

Šliogerienė J. (2007). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo poreikiai Lietuvos universitetuose // *Kultūra-ugdymas-visuomenė. Mokslo darbai*. Nr. 2., 24–29 p.

Šliogerienė J. (2007). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi vertinimo ir pripažinimo gerosios patirties taikymas Lietuvos sąlygomis // *Santalka. Edukologija*. 2007, T. 15, Nr. 2, 73–79 p.

Teresevičienė M., Kaminskienė L., Kabišaitytė S. (2009). Turizmo sektoriaus viešbučių darbuotojų požiūris į jų kompetencijų vertinimą ir pripažinimą // *Tiltai*, 2009, Nr. 2 (47), 69–82 p.

Teresevičienė M., Zuzevičiūtė V., Kabišaitytė S. (2008). Pasirengimas vertinti neformaliai ir savaime įgytą kompetenciją. // *Acta Paedagogica Vilnensia: Mokslo darbai*, Nr. 20, 78–89 p.

Teresevičienė M., Zuzevičiūtė V., Ivoškaitė M. (2008). Assessment and Recognition of Achievements of Non-Formal and Informal Learning – Function in Context of Lifelong Learning, Achievements and Challenges / Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimas ir pripažinimas – funkcija mokymosi visą gyvenimą kontekste, pasiekimai ir iššūkiai // *Socialiniai tyrimai / Social Research*, 2008, Nr. 1 (11), 67–73 p.

Teresevičienė M., Zuzevičiūtė V., Hyde J. (2007). The Need of Validation and Recognition of Learning Outcomes Acquired Non-Formally and Informally: a comparative study. // *Validation and Recognition of Experiential Learning. Baltic Journal of Management*. Vol. 2, No. 3, 334–350 p.

Teresevičienė M. (2005) Neformaliojo ir savaiminio mokymosi būdu įgytų kompetencijų vertinimo sistema – iššūkis aukštajam mokslui // *Tiltai. Priedas: Mokslo darbai. Mokymasis visą gyvenimą ir karjeros raida*. Nr. 28, 108–114 p.

Teresevičienė M. (2006). System of validating and recognizing of competencies acquired non-formally and informally – challenges for higher education // *Active Learning in Higher Education: proceedings of ALHE intensive programme 2005 in Riga, Latvia*. Schriften der Pädagogischen Akademie des Bundes in ÖÖ. Linz: Band 34, 11–24 p.

Teresevičienė M., Burkšaitienė N., Gedvilienė G., Kaminskienė E., Kaminskienė L., Zuzevičiūtė V., Žemaitaitytė I. (2003). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi identifikavimo, vertinimo, pripažinimo tendencijos Europoje ir Lietuvoje. // *Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos*. Nr. 6.

Teresevičienė M., Burkšaitienė N. (2003). Suaugusiųjų neformaliojo ir savaiminio mokymosi vertinimas ir pripažinimas aukštojo mokslo studijose // *Pedagogika. Mokslo darbai*. Nr. 69, 230–238 p.

Tuomaitė V., Zuzevičiūtė V. (2008). Neformaliojo ir savaiminio darbuotojų mokymosi rezultatų vertinimas ir pripažinimas kaip mokymosi visą gyvenimą prielaida. *Organizacijų vadyba*. T. 45, 99–115 p.

Zuzevičiūtė V., Starkevičiūtė Ž. (2009). Validation and Recognition of Non-Formal and Informal Learning Outcomes in Organisations of Higher Education in the Context of Pressure for Quality // *Tiltai*, 2009 Nr. 2 (47), 19–29 p.

Žvirdauskas D., Adaškevičienė V. (2008) Neformaliojo pedagogų ir andragogų mokymosi patirties pripažinimo metodika ir jos taikymo galimybės. Interaktyvus, prieiga per internetą www.lssic.lt, [žiūrėta 2009 06 16]

Kiti šaltiniai

Beleckienė G., Vaikutė L. (2007). Lithuania. VPL- country report. Managing European Diversity in lifelong learning (VPL2). [Rankraštis]. Profesinio mokymosi metodikos centras

Cedefop ataskaita Validation of non-formal and informal learning in Europe. Prieiga per internetą http://www.trainingvillage.gr/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/493/4073_en.pdf [žiūrėta 2010 04 15]

Cedefop (2008). Terminology of European education and training policy. A selection of 100 key terms. Prieiga per internetą <http://www.europa.eu> [žiūrėta 2010 04 15]

Council conclusions of 22 May 2008 on adult learning (2008 m. gegužės 22 d. Tarybos išvada dėl suaugusiųjų mokymosi. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:140:0010:0013:EN:PDF> [žiūrėta 2010 04 15]

European Inventory on Validation of non and informal learning (2007). Red. M. S. Otero, J. Hawley, K. Junge. Ecotec, UK. Prieiga per internetą <http://www.ecotec.com> [žiūrėta 2010 04 15]

Gebėjimų ir kompetencijų žodynas (The European Dictionary of Skills and Competencies, DISCO). Prieiga per internetą <http://www.skills-translator.net/> [žiūrėta 2010 04 15]

Kabišaitytė S. (2009). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimas ir pripažinimas tenkinant karjeros poreikius; viešbučių sektoriaus darbuotojų požiūriu. Magistro darbas. Prieiga per internetą http://vddb.laba.lt/obj/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20090605_150259-26733 [žiūrėta 2010 04 15]

Metodinės praktinės rekomendacijos neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimui. Projekto *Inovatyvūs neformalaus ir savaiminio mokymosi metodai ir procedūros turizmo sektoriuje* medžiaga. Prieiga per internetą <http://www.chamber.lt> [žiūrėta 2010 03 24]

Profesinio mokymo metodikos centras. Profesinis mokymas Lietuvoje 2008 m., 2009. Prieiga per internetą: <http://www.kpmc.lt/Skelbimai/11-20-VET%20in%20Lithuania-country-report2009-LT.pdf> [žiūrėta 2010 04 15]

Redagavo Kristina Noreikienė

Viršelyje panaudota Živilės Šimėnienės iliustracija

Dizainas UAB Inter Se

Švietimo ir kultūros GD
Mokymosi visą gyvenimą programa

ibak

LITUVOS
ŠALIMŲ
SĄJUNGAI

ŠIETIMO
ASOCIACIJA

